ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΝ ΛΕΙΨΙΑι.

Τόμος Ε'. — *Συνδρομή, ἀρχομένη ἀπὸ 1. Ἰανουαρίου καὶ 1. Ἰουλίου ἑκάστου ἔτους, ἑξάμηνος μόνον καὶ προπληρωτέα: Πανταχοῦ φράγκ. χρ. 10 ἢ μάρκ. 8.* — ΕΤΟΣ Ε'.

ΑΡΙΘΜ. 10 (106). — τῇ 15/27. *Μαΐου* 1889.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΔΟΣΤΟΓΕΒΣΚΗ.

Τὸ μυθιστόρημα δὲν εἶνε πλέον, ὡς ἄλλοτε, συρραφὴ φαντασιωδῶν περιπετειῶν, πυρετῶδες ἐνδιαφέρον περιεργίας ἐξάπτουσα. Παρῆλθεν ὁ καιρός, καθ' ὃν ὑπεράνθρωπός τις κακοῦργος εἰς ἀτελευτήτους τόμους ἐξελίσσων τὰ φοβερὰ καὶ αἱματοβαφῆ ἄθλά του, καθ' ὃν ὑπερφυσικός τις στρατιώτης ἐπὶ σειρὰν δεκαετηρίδων διαπράττων τ' ἀπίστευτα ἀνδραγαθήματά του, ἠλέκτριζον μυριάδας ψυχῶν καὶ καθίστων τὰ ὀνόματα τοῦ Δουμᾶ καὶ τοῦ Πονσὸν δε Τερραΐλ διασημότερα τῶν ὀνομάτων βασιλέων καὶ πρωθυπουργῶν.

Οἱ τὸ τοιοῦτο μυθιστόρημα καλλιεργοῦντες σήμερον οὔτε κἂν λογίζονται ὡς λογογράφοι, ἀλλ' ἁπλῶς ὡς βιομήχανοι παρασκευάζοντες διὰ τὴν φαντασίαν τοῦ ὄχλου, τὴν ἔχουσαν ἀνάγκην σφοδρῶν συγκινήσεων, τὴν ἡμερησίαν δόσιν τοῦ ἐνδιαφέροντος, ὡς ἄλλοι κατασκευάζουσι δι' αὐτὸν ἑκάστοτε τὸ οἰνόπνευμα ἢ τὸ σιγάρον του: Σήμερον θαυμάζονται καὶ γεραίρονται οὐχὶ οἱ ἐξάγοντες τοὺς ἥρωας τῶν ἔργων των ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν, ἀλλ' οἱ ἐκ τῆς κοινωνίας ἐν ᾗ ζῶσι λαμβάνοντες αὐτοὺς καὶ διατυποῦντες ζωντας, οἱ καθιστῶντες τὸ μυθιστόρημα ἐξομολόγησιν ψυχῶν, οἱ ἀντικατοπτρίζοντες ἐν τοῖς ἔργοις των τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔθνους ἢ τῆς ἐποχῆς των, οἱ αἰσθητοποιοῦντες καὶ ἐκφράζοντες ὅ,τι ὅλοι ᾐσθάνοντο ἀορίστως ἀλλ' οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἐκφράσῃ, τοὺς πόθους, τὰς ἀνησυχίας, τὴν ἀπογοήτευσιν, τὰς αἰφνιδίους ἀποφάσεις τῶν συγχρόνων των.

Τοιούτους συγγραφεῖς, κορυφαίους ἐν τῇ κλίμακι τῶν μυθιστοριογράφων τοῦ αἰῶνος τούτου, κέκτηται ἡ Ῥωσσία τρεῖς: τὸν Τουργένιεφ, τὸν Δοστογέβσκη, καὶ τὸν Τολστόη· ὁ πρῶτος διαπρέπει διὰ τὴν ποιητικὴν στοργὴν μεθ' ἧς περιγράφει τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν μορφὴν δι' ἧς περιβάλλει τὰς βαθείας παρατηρήσεις του· ταύτην οἱ ἀναγνῶσται τῆς *Κλειοῦς* ἐξετίμησαν ἔν τινι μέτρῳ ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ δημοσιευθέντων χαριεστάτων ἔργων του· ὁ τελευταῖος ἐξέχει διὰ τὸ ἐπικὸν μεγαλεῖον τῆς ἐπιβολῆς καὶ τὴν ἔκτακτον συνθετικὴν δύναμιν. Ὁ Δοστογέβσκη ὑπερβάλλει πάντας κατὰ τὸ τραγικόν· ὁ ἀναγινώσκων τὰ ἔργα αὐτοῦ νομίζει ὅτι ἐπισκέπτεται νοσοκομεῖα, κακουργιοδικεῖα, εἱρκτάς, νεκροταφεῖα ἐν καιρῷ νυκτός. Ἕκαστον μυθιστόρημά του εἶνε ἀποθήκη ψυχῶν, ἀλλὰ ψυχῶν τεταραγμένων, ὡς ἦσαν οἱ χρόνοι καθ' οὓς ἔζησε. Διὰ νὰ ἐννοήσωμεν τὴν βιαίαν ἔκρηξιν τῶν κοχλαζόντων ἀνὰ τὴν Ῥωσσίαν κοινωνικοπολιτικῶν ὀργασμῶν, διὰ νὰ ἐν-

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΔΟΣΤΟΓΕΒΣΚΗ.

νοήσωμεν τὴν μαρτυρικὴν καρτερίαν μεθ' ἧς οἱ μηδενισταὶ τείνουσι τὸν τράχηλον αὐτῶν εἰς τὸν βρόγχον τοῦ δημίου, πρέπει ν' ἀναγνώσωμεν τὸν Δοστογέβσκη. Ἡ Ῥωσσία εἶνε αἴνιγμα, ἡ λύσις δ' αὐτοῦ ἔγκειται ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ ἀπαραμίλλου, τοῦ μοναδικοῦ τούτου ἀνατόμου τῆς ῥωσσικῆς ψυχῆς.

* * *

Ὁ Δοστογέβσκη ἐγεννήθη τῷ 1821 ἐν Μόσχᾳ, ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῶν πτωχῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ εἰργάζετο ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἀπόστρατος στρατιωτικὸς ἰατρός· ἡ τύχη ἠθέλησε ἀπ' αὐτῆς τῆς νηπιακῆς του ἡλικίας νὰ ἐκθέσῃ εἰς τὰ ὄμματα τοῦ μέλλοντος συγγραφέως τοῦ Ἐγκλήματος καὶ τῆς Τιμωρίας τραύματα καὶ ἀλγηδόνας καὶ ἀθλιότητα.

Τῷ 1843 ἦτο ἤδη ἀνθυπολοχαγός, ἀλλὰ παραιτηθεὶς τὸν βαθμὸν αὐτοῦ ἀφωσιώθη ὁλοψύχως εἰς τὰ γράμματα· ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης ἄρχεται ὁ βίος τῶν βασάνων καὶ τῆς ἐνδείας ὅστις ἔμελλε νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ τεσσαράκοντα ὅλα ἔτη.

Τὸ πρῶτον αὐτοῦ μυθιστόρημα, τὸ ἐμπεριλαμβάνον ἐν σπέρματι τὰ λοιπά, εἶνε *οἱ Δυστυχεῖς*, ἔγραψε δ' αὐτο ἐν ἡλικίᾳ εἴκοσι τριῶν ἐτῶν. Ὁ ταλαίπωρος ἀπόφοιτος τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς οὐδένα ἐγίνωσκεν ἐκ τοῦ φιλολογικοῦ κόσμου, καὶ ἔμενεν ἀμηχανῶν πῶς νὰ δημοσιεύσῃ τὸ χειρόγραφόν του. Ἔδωκεν αὐτὸ εἰς φίλον του, ὅστις τὸ ἔφερε πρὸς τὸν Νεκρασόφ, τὸν μελαγχολικὸν ποιητὴν τῶν ἀποκλήρων, ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ἀκμῇ καὶ τῇ δόξῃ ὄντα. Τὴν τρίτην μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὥραν ὁ Δοστογέβσκη ἤκουσε βιαίως κρουομένην τὴν θύραν του. Ὁ φίλος του ὡδήγει εἰς τὴν πενιχρὰν κατοικίαν τοῦ Δοστογέβσκη τὸν διάσημον ποιητὴν ὅστις ὥρμησεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ νεαροῦ μυθιστοριογράφου. Εἶχεν ἀναγνώσῃ μετ' ἐνδιαφέροντος αὔξοντος ὁλονέν, μετ' ἀληθοῦς ἐκπλήξεως τὸ ἔργον ἐκεῖνο καὶ μόλις ἀποπερατώσας αὐτὸ ἔδραμε συγκεκινημένος νὰ ἐκφράσῃ τὸν θαυμασμόν του πρὸς τὸν ἄγνωστον συγγραφέα, ὅστις ἠδύνατο τόσον ἐντέχνως νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὰ μυστήρια τῆς ῥωσσικῆς κοινωνίας.

Ἐν Ῥωσσίᾳ τότε τὰ πνεύματα ἦσαν ἀνήσυχα· παντοῖα ἐπαναστατικὰ ὄνειρα διέπνεον αὐτὴν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον· πολλοὶ εἰργάζοντο ἐν τῇ σκιᾷ· συνεσώρευεν ἤδη τὴν λάβαν αὐτοῦ τὸ ἡφαίστειον ὅπερ ἔμελλε νὰ ἐκραγῇ βραδύτερον ὑπὸ τὴν ἐξολοθρευτικὴν μορφὴν τοῦ μηδενισμοῦ. Παντοῖα σωματεῖα εἶχον ἱδρυθῇ· εἰς ἐν ἐξ αὐτῶν κατετάχθη καὶ ὁ Δοστογέβσκη. Ἀλλ' ἐν ᾧ ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρός του εἰς θεωρητικὰ μόνον σχέδια ἠρκεῖτο καὶ ταῦτα οὐχὶ ἐπαναστατικά, ἐν τούτοις συνελήφθη μετὰ τριῶν ἄλλων. Πρὶν δικασθῇ ἐρρίφθη εἰς εἱρκτήν, μακρὰν πάσης ψυχῆς ζώσης· τὴν φοβερὰν μόνωσιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων περιγράφει ὡς ἑξῆς ὁ Δοστογέβσκης: „Ἐπὶ πέντα μῆνας ἔζησα διὰ μόνου τοῦ ἐγκεφάλου μου. Εἶνε ὀδυνηρῶς βαρὺ νὰ διαλογίζεταί τις ἀκαταπαύστως, χωρὶς ν' ἀνακαινίζῃ, νὰ ἐνισχύῃ τὴν διάνοιάν του δι' ἐξωτερικῆς τινος ἐντυπώσεως. Ἤμην ὡς ἀεραντλία, ἐξ ἧς ἐξήχθη ὅλος ὁ ἀναπνευστικὸς ἀήρ." Τοιαύτη ἦτο ἡ θέσις τῶν καθειρκτῶν ὥστε ἐκίνουν εἰς ἔλεον καὶ αὐτοὺς τοὺς φρουρούς· σκοπός τις ἤνοιγεν ἐνίοτε τὴν καταπακτὴν ἐξ οἴκτου καὶ ἀνεφώνει πρὸς τοὺς δεσμώτας: „Στενοχωριέσθε; ἔχετε ὑπομονή· καὶ ὁ Χριστὸς ὑπόφερε."

Παγεράν τινα ἡμέραν τοῦ Δεκεμβρίου ἐξήχθησαν τῆς εἱρκτῆς ὅπως ἀκούσωσι τὴν ἀπόφασιν τοῦ στρατοδικείου. Ἐνωμοτία στρατιωτῶν ἤγαγεν αὐτοὺς εἰς πλατεῖαν ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ὑψοῦτο ἐξέδρα. Τὸ ψύχος ἦτο δριμύτατον, 21 βαθμοῦ Ῥεωμύρου, ἐντούτοις οἱ δύστηνοι ὑπόδικοι ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκδυθῶσι ὅπως χιτωνοφοροῦντες μόνον ἀκούσωσι τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀποφάσεως, ἥτις διήρκεσεν ὅλην ὥραν. Αἰφνιδία τις ὑπόνοια διῆλθεν ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ Δοστογέβσκη ὅστις στραφεὶς πρὸς τὸν συνδεσμώτην του: θα μᾶς θανατώσουν ἄρά γε; ἠρώτησε χαμηλοφώνως.

Οὗτος δι' ἀφώνου καὶ τραγικοῦ νεύματος ἔδειξεν εἰς τὸν Δοστογέβσκη ἁμάξιον φέρον φέρετρα ἀτελῶς ὑπὸ τὸ καλύπτον αὐτὸ χονδρόπανον ὑποκρυπτόμενα. Ἡ ἀπόφασις κατέληγεν ὧδε: „καταδικάζονται εἰς τὸν διὰ τουφεκισμοῦ θάνατον."

Εἷς ἐκ τῶν καταδίκων προσεδέθη ἤδη ἐπὶ στύλου. Οἱ στρατιῶται ἐσκόπευον, ὅτε αἴφνης λευκὴ σημαία ἀνεπετάσθη· τὰ ὅπλα δὲν ἐξεπυρσοκρότησαν. Ὁ αὐτοκράτωρ μετέτρεπε τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου εἰς δεσμὰ ἐν Σιβηρίᾳ. Εἷς τῶν συγκαταδίκων ἐκ τῶν σφοδρῶν συγκινήσεων παρεφρόνησε.

Ἀνεβίβασαν αὐτοὺς ἐπὶ ἑλκήθρου καὶ ἡ θλιβερὰ συνοδεία ἐκίνησε πρὸς τὴν Σιβηρίαν. Εἰς τὴν λέξιν μαρτύριον πρέπει νὰ δοθῇ ἡ ὀδυνηροτάτη, ἡ σπαρακτικωτάτη ἔντασις διὰ νὰ παραστήσῃ τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τοῦ Δοστογέβσκη. Αὐτὸς ὁ κατ' ἐξοχὴν νευροπαθὴς καὶ ἁβρὸς τὰ αἰσθήματα κατεδικάσθη νὰ σύρεται μεταξὺ χυδαίων καὶ ἀποτροπαίων καταδίκων ἀγόμενος ἑκάστην πρωΐαν ὑπὸ τὸ ἀμείλικτον ἐκεῖνο κλῖμα εἰς καταναγκαστικὰ ἔργα. Εἶχε χαρακτηρισθῇ ὡς *ἐπίφοβος* καὶ ἐπετηρεῖτο αὐστηρότατα. Ἡ εἱρκτὴ αὐτοῦ ἦτο ἐν τῷ φρουρίῳ, ἔργον δ' ἡμερήσιον εἶχε νὰ στρέφῃ τὸν μῦλον εἰς τοὺς κλιβόνους τοῦ ἀλαβάστρου, ἢ νὰ κατακερματίζῃ ἐπὶ τῶν πάγων παλαιὰ ἀκάτια. Ἀλλ' ἡ φρικωδεστάτη ποινή του ἦτο ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ γράφῃ· δὲν ἠδύνατο ν' ἀνακουφίσῃ ἐκχέων ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν ἀγωνίαν αὐτοῦ· καὶ ἔφερεν αὐτὴν ὁλόκληρον, βαρεῖαν ὡς τὰ σίδηρα τῶν ποδῶν του, ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ του.

Τὸ μαρτύριον ἐκεῖνο ἐξήγνισε τὸν Δοστογέβσκη· ἐπλήρωσεν οἴκτου καὶ συμπαθείας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν δυστυχῶν καὶ τῶν ἀποκλήρων· τὴν τοιαύτην ἠθικὴν ἀνακαίνισιν ὑπονοῶν ὁ Δοστογέβσκη ἔγραφεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ: „Ἡ Μοῖρα μεταχειρισθεῖσά με ὡς μητρυιὰ ὑπῆρξε πράγματι μήτηρ δι' ἐμέ."

Ἐν τινι περιωνύμῳ αὐτοῦ ἔργῳ, ταῖς *Ἀναμνήσεσι τοῦ οἴκου τῶν νεκρῶν* περιέγραψε βραδύτερον ἀξιοθαυμάστως τί ὑπέστη καὶ τί ἠσθάνθη ἐπὶ τόσα ἔτη ἐν Σιβηρίᾳ· δὲν ἀνατέμνει δὲ μόνον ἑαυτὸν ψυχολογικῶς ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκ τῶν περάτων τῆς Ῥωσσίας σεσωρευμένους ἐκεῖ καταδίκους Τατάρους, Κιρκησίους, Πολωνούς, Λεσγίους. Ἐπὶ ἔτη ὅλα μόνην ἐνασχόλησιν εἶχε νὰ μελετᾷ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους· ὑπὸ τὴν ὁμοιόμορφον στολὴν τῶν καταδίκων, ὑπὸ τὴν ἀγρίαν καὶ σιγηλὴν φυσιογνωμίαν αὐτῶν διέκρινε τοὺς χαρακτῆράς των καὶ ἀνέλυε βαθύτατα τὰ ὁρμέμφυτα αὐτῶν.

Μετὰ δεκαετῆ ἐξορίαν ὁ Δοστογέβσκη διέβη τέλος τὸν Οὐράλην καὶ ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν Ῥωσσίαν. Τὰ φιλανθρωπικὰ καὶ κοινωνικὰ σχέδια ἅπερ ἐπὶ τόσα ἔτη εἶχεν ὀνειροπολήσῃ ἐν Σιβηρίᾳ, εἶχον ἀνάγκην ἐκδηλώσεως καὶ ὤθησαν αὐτὸν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Ἵδρυσεν ἀλληλοδιαδόχως δύο ἐφημερίδας, ἀλλ' ἀμφότεραι ἐναυάγησαν. Κατάχρεως, ἀπειλούμενος ὑπὸ δανειστῶν, πρὸ μικροῦ θάψας τὴν σύζυγόν του καὶ τὸν ἀδελφόν του, ἀπέρχεται ἐκ τῆς Ῥωσσίας καταβεβλημένος καὶ βαρύθυμος καὶ περιέρχεται τὴν Γερμανίαν καὶ Ἰταλίαν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐλεύθερος τῶν δημοσιογραφικῶν μεριμνῶν ἀνέλαβε τὸν κάλαμον τοῦ μυθιστοριογράφου· ἀπὸ τοῦ 1865 μέχρι τοῦ 1871 συνέγραψε τρία

τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ἔργων, ἐν οἷς καὶ τὸ *Ἔγκλημα καὶ τὴν Τιμωρίαν*, τὴν φοβεράν, καταπληκτικὴν μελέτην, τὴν ὁδηγοῦσαν φρίσσοντα ἐκ βδελυγμίας τὸν ἀναγνώστην εἰς τὰ σκοτεινὰ βάθη τῆς ψυχῆς ἑνὸς κακούργου. Τὸ φοβερὸν καὶ θαυμάσιον τοῦτο ἔργον συνεκλόνησε τὴν Ῥωσσίαν τῷ 1866, μεταφρασθὲν δὲ εἰς τὰς κυριωτάτας γλώσσας συνετάραξε τὰ νεῦρα καὶ ἐξήγειρε τὴν φρίκην — ἀλλὰ καὶ τὸν θαυμασμὸν — μυριάδων ἀναγνωστῶν, νῦν δὲ μεταφράζεται καὶ ἐν τῇ *Ἐφημερίδι* τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ τελευταία συγγραφικὴ περίοδος τοῦ Δοστογέβσκη ἄρχεται τῷ 1871 καὶ ἐξικνεῖται μέχρι τοῦ 1881. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐξέδιδε κατὰ μῆνα περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον ***Σημειωματάριον Συγγραφέως***, ἐν ᾧ διετύπου τὰ ὄνειρα τῆς Ῥωσσίας, τοὺς ἐνθουσιασμοὺς αὐτῆς καὶ τὰς ἀποθαρρύνσεις, πρὸς δὲ καὶ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἀναμνήσεις, πλεῖστα ἐγκατασπείρων φιλολογικὰ ἀνέκδοτα.

Ἡ ἐπὶ τῶν συγχρόνων του ἐπίδρασις τοῦ Δοστογέβσκη ὑπῆρξε καταπληκτική. Ἦτο τὸ εἴδωλον μεγίστου μέρους τῆς ῥωσσικῆς νεολαίας, ἥτις οὐ μόνον μετὰ πυρετώδους ἀνυπομονησίας ἀνέμενε τὰ μυθιστόρημά του, ἀλλὰ προσήρχετο πρὸς αὐτὸν ἐξαιτουμένη βοήθειαν κατὰ τῶν ἠθικῶν ἀλγηδόνων της. Κατὰ τὰ ἔσχατα τοῦ βίου αὐτοῦ ἡ κυρία ὡς εἰπεῖν ἐργασία του μεγάλου μυθιστοριογράφου συνίστατο εἰς τὸ ἀπαντᾷν εἰς ἐπιστολὰς φερούσας αὐτῷ τὴν ἠχὼ ἀγνώστων πόνων.

Εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ μνημείου τοῦ Πούσκιν τῷ 1880, ἐν ᾧ τόσοι διάσημοι συγγραφεῖς παρίσταντο, ἥρως τῆς τελετῆς ἐγένετο ὁ Δοστογέβσκη· τὸ πλῆθος ὠλόλυζεν ἐν ᾧ ἠγόρευε· τὸ βῆμα κατελήφθη ὑπὸ τῶν φοιτητῶν ἐξ ἐφόδου διὰ νὰ τὸν ἴδωσι, νὰ τὸν ἀγκαλιάσωσι, εἷς δ' ἐξ αὐτῶν ἐλιποθύμησεν ἐκ συγκινήσεως φθάσας μέχρις αὐτοῦ.

Ὁ Δοστογέβσκη ἀπέθανε τῇ 29. Ἰανουαρίου 1881. Ὡς ἐγένετο τοῦτο γνωστόν, πυκνὸν πλῆθος συνέρρευσεν εἰς τὸν οἶκόν του· τὰ ἐπὶ τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ ῥόδα ἀνηρπάγησαν ὅλα ὅπως τηρηθῶσιν εὐλαβῶς ὡς κειμήλια· ἡ συρροὴ ἦτο τηλικαύτη ὥστε ἔλειψεν ὁ ἀὴρ καὶ τὰ κηρία ἐσβέσθησαν.

Ὑπὲρ τὰς εἴκοσι χιλιάδας παρηκολούθησαν τὴν κηδείαν του· ἡ Ῥωσσία ὅλη ἀντεπροσωπεύθη παρὰ τὸ φέρετρόν του· κλῆρος, φοιτηταί, μηδενισταί, φιλολογικὰ σωματεῖα, παντοῖοι σύλλογοι, ἔμποροι, χωρικοί, ὑπηρέται, ἐπαῖται συνώδευον τὴν ἐκφοράν. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνέμενεν ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ οἱ πρίγκιπες τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας· ἐν τοιαύτῃ δόξῃ καὶ τιμῇ ἤχθη εἰς τὴν τελευταίαν αὐτοῦ κατοικίαν ὁ πρῴην δεσμώτης τῆς Σιβηρίας, οὗ τὰ σίδηρα τοῦ κατέργου ἐσκέφθησαν πρὸς στιγμὴν οἱ φίλοι του νὰ φέρωσιν ἐφ' ἁμάξης ὅπως παρακολουθήσωσι τὴν κηδείαν . . .

Ἰσχυρὰ συμπάθεια πρὸς τοὺς ταπεινοὺς καὶ δυστυχεῖς καὶ ἀποκλήρους διαπνέει τὰ ἔργα τοῦ Δοστογέβσκη. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ *Ἐγκλήματος καὶ τῆς Τιμωρίας* ἔχει ὑπερφυεῖς μεγαλοψυΐας ἐκλάμψεις, ἀλλὰ δὲν περιγράφει ὁλόκληρον τὸν κόσμον ὡς εἶνε. Ὁ κόσμος δὲν ἀποτελεῖται ἐκ σκότους μόνον καὶ δακρύων· μόνον τὸ ἥμισυ εἶδεν ὁ Δοστογέβσκη, διὰ τοῦτο τὰ βιβλία του εἶνε μόνον ὀδυνηρὰ καὶ τρομερά. Περιῆλθε τὸν κόσμον ὡς περιηγητὴς καὶ περιγράφει πιστῶς, ἐξόχως, θαυμασίως ὅ,τι εἶδε, ἀλλὰ περιηγήθη μόνον τὴν νύκτα. Εἶνε ἀπαράμιλλος ψυχολόγος, ἀνώτατος πάντων ἴσως, ὁσάκις μελετᾷ ψυχὰς μελαίνας καὶ τετραυματισμένας, δεινός, ἀνυπέρβλητος δραματουργός, ἀλλὰ μόνον ἐν ταῖς σκηναῖς τῆς φρίκης καὶ τοῦ οἴκτου. Αἱ εἰκόνες του εἶνε μόνον σκιά, σκιὰ πυκνή, καὶ οὐδαμοῦ διαφαίνεται φῶς.

Ὡς ἐκ τῆς ποικίλης, πολυμεροῦς ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Δοστογέβσκη ἐντυπώσεως δύναταί τις νὰ χαρακτηρίσῃ αὐτόν: φιλόσοφον, ἀπόστολον, φρενοβλαβῆ, παρήγορον τῶν τεθλιμμένων, δήμιον τῶν ἠρέμων πνευμάτων, Ἱερεμίαν τοῦ κατέργου, Σαίκσπηρ τοῦ φρενοκομείου· οὐδὲν τούτων μονομερῶς χαρακτηρίζει τὸ παράδοξον τοῦτο καὶ μέγα πνεῦμα, ἅπαντα δὲ ὁμοῦ συναποτελοῦσι τὸν Δοστογέβσκη.

. . . Κ.

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ Η ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ

ὑπὸ **ΕΜΙΛΙΟΥ ΖΟΛΑ.**

Ἂς μοι ἐπιτραπῇ νὰ ὁμιλήσω περὶ ἑνὸς ζητήματος, τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρει ὁλόκληρον τὴν ἡμετέραν γενεάν, τὴν ὑπερτραφῆ τό πνεῦμα καὶ νευροπαθοῦσαν. Τὸ σῶμα παρ' ἡμῖν, ὅπως κατὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ μυστικισμοῦ, βαίνει ἀκατασχέτως εἰς τὴν παρακμὴν καὶ κατάπτωσίν του. Δὲν ἀναπτεροῦται πλέον ἡ ψυχή, ἀλλ' ἐξάπτονται καὶ ἐρεθίζονται τὰ νεῦρα, ὁ ἐγκέφαλος. Ἡ σὰρξ ἀλγεῖ ἐκ τῶν σφοδρῶν καὶ συχνῶν τιναγμῶν, οὓς ὁλόκληρος ὁ ὀργανισμὸς ὑφίσταται ἐκ μέρους τοῦ ἐγκεφάλου. Νοσοῦμεν, τοῦτο εἶνε βεβαιότατον, καὶ νοσοῦμεν τὴν ἐκ τῆς προόδου νόσον. Ὑπάρχει ἐν ἡμῖν ὑπερτροφία ἐγκεφάλου, τὰ νεῦρα ἀναπτύσσονται ἐπὶ βλάβῃ τῶν μυώνων, οὗτοι δὲ ἐξησθενωμένοι καὶ πυρέσσοντες ἀδυνατοῦσι νὰ στηρίζωσι τὴν ἀνθρωπίνην μηχανήν. Ἡ μεταξὺ ὕλης καὶ πνεύματος ἰσορροπία κατεστράφη.

Θὰ ἦτο καλὸν νὰ σκεφθῶμεν περὶ τοῦ δυστυχοῦς τούτου σώματος, ἂν ὑπάρχῃ εἰσέτι καιρός. Ἡ νίκη αὕτη τῶν νεύρων κατὰ τοῦ αἵματος ἔδωκεν ἰδίαν διεύθυνσιν εἰς τὰ ἤθη, εἰς τὴν φιλολογίαν, εἰς τὴν ἐποχὴν ἡμῶν ἐν γένει. Ἐνταῦθα προτίθεμαι νὰ ἐξετάσω μόνον τὰ φιλολογικά, οὕτως εἰπεῖν, ἀποτελέσματα. Εἶνε πρόδηλον ὅτι πᾶν ἔργον εἶνε γέννημα τοῦ πνεύματος καὶ πρέπει νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς τὸν γεννήτορά του, ἑπομένως ἐκ τῆς κρισίμου ἢ ὑγιοῦς καὶ ἠρέμου καταστάσεως τοῦ πνεύματος γεννᾶται ἤρεμον ἢ ταραχῶδες καὶ ἐμπαθὲς τὸ ἔργον. Αἱ κλασσικαὶ περίοδοι ἐν τῇ φιλολογίᾳ ἐπέρχονται, ὅταν τὸ αἷμα καὶ τὰ νεῦρα ἔχωσιν ἴσην δύναμιν καὶ ἑπομένως παράγωσιν ἰσομέτρους καὶ ἰσορρόπους ἰδιοσυγκρασίας· ὅταν δὲ τοὐναντίον τὰ νεῦρα ὑπερισχύσωσι τοῦ αἵματος ἢ τἀνάπαλιν, τότε γεννῶνται ἔργα ἢ ἀνθηρᾶς βλακίας ἢ παράφρονος μεγαλοψυΐας.

Ἐξετάσατε τὴν σύγχρονον ἡμῶν φιλολογίαν καὶ θὰ εὕρητε ἐν αὐτῇ πάντα τὰ ἀποτελέσματα τῆς νευροπαθείας, ἥτις ταράσσει καὶ λυμαίνεται τὸν ἡμέτερον αἰῶνα. Ἡ φιλολογία ἡμῶν αὕτη εἶνε τὸ ἄμεσον προϊὸν τῶν ἡμετέρων ἀνησυχιῶν, τῶν ἀνενδότων ἡμῶν ἐρευνῶν, τῶν ἡμετέρων φόβων, τῆς γενικῆς ἐκείνης καχεξίας, ἣν αἰσθάνονται αἱ τυφλαὶ ἡμῶν κοινωνίαι ἀπέναντι ἀγνώστου μέλλοντος. Δὲν εὑρισκόμεθα, ὡς αἰσθάνεσθε πάντες, ἐν τῇ ἐπισήμῳ καὶ μεγαλείᾳ ἐκείνῃ ἐποχῇ, καθ' ἣν ἡ τραγῳδία ἀπήγγελεν ἐμφατικῶς τοὺς στί-

χους αὐτῆς ἐν εἰρήνῃ ὀλίγον τι νωθρᾷ καὶ δυσκινήτῳ, καθ' ἣν σύμπασα ἡ φιλολογία ἐβάδιζεν εἰς τὰ πρόσω ἀγερώχως καὶ μεγαλοπρεπῶς, οὐδεμίαν ὀδύνης κραυγὴν ἀφιεῖσα. Ἤδη εὑρισκόμεθα ἐν τῇ ἐποχῇ τῶν σιδηροδρόμων καὶ τῶν ἀσθμαινουσῶν κωμῳδιῶν, ἐν αἷς ὁ γέλως εἶνε πολλάκις μορφασμὸς ἀγωνίας, ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ ἠλεκτρικοῦ τηλεγράφου καὶ τῶν εἰς τὰ ἄκρα ἐκτρεπομένων ἔργων, ἅτινα παριστῶσι θλιβερὰν πραγματικότητα. Ἡ ἀνθρωπότης κατολισθαίνει ἰλιγγιῶσα κατὰ τῆς ἀποκρήμνου κλιτύος τῆς ἐπιστήμης· Ἔφαγεν ἐκ τοῦ καρποῦ τῆς γνώσεως καὶ ἤδη θέλει νὰ γνωρίσῃ τὰ πάντα. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς ἰσχναίνει, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς φονεύει, εἶναι ὅτι καθιστάμεθα σοφοί, εἶνε ὅτι περιμένομεν ὅσον οὔπω τὴν λύσιν πάντων τῶν προβλημάτων, θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων. Πρόκειται ὅσον οὔπω νὰ ἴδωμεν τὸν Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, πρόκειται νὰ γίνωμεν κάτοχοι τῆς ἀληθείας αὐτῆς, καὶ ἑπομένως εἶνε εὐεξήγητος ἡ ἀνυπομονησία ὑφ' ἧς κατεχόμεθα, καὶ ἡ πυρετώδης σπουδὴ μεθ' ἧς ζῶμεν καὶ ἀποθνήσκομεν. Ἐπιθυμοῦμεν νὰ προδράμωμεν τῶν αἰώνων, χέομεν ἀφειδῶς τὸν ἡμέτερον ἱδρῶτα καὶ συντρίβομεν τὸ σῶμα διὰ τῆς ὑπερμέτρου ἐντάσεως τοῦ πνεύματος. Αὕτη εἶνε ἡ κατάστασις τοῦ ἡμέτερου αἰῶνος!

Κατὰ τὴν ἔξοδον ἡμῶν ἐκ τοῦ μοναρχικοῦ καὶ δογματικοῦ βίου, ὅτε ὁ κόσμος καὶ ἡ ἀνθρωπότης ἤρξαντο αὖθις νὰ ἐξετάζωνται καὶ διερευνῶνται, συνέβη ὥστε τὸ ἀρχαῖον πρόβλημα νὰ ἐπαναληφθῇ ἐπὶ νέων βάσεων, ὀρθοτέρων καὶ ἀληθεστέρων. Καταστρωθείσης τῆς ἐξισώσεως καί τινων ἀγνώστων εὑρεθέντων, κατέλαβε παράφορος χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις τοὺς ἐνθουσιώδεις ἐρευνητάς. Ἐνόησαν ὅτι εὑρίσκοντο ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀληθείας καὶ ἀμέσως ὥρμησαν πανσυδεὶ καὶ ἀκατάσχετοι, κατεδαφίζοντες, ὠθοῦντες καὶ κραυγάζοντες, ἀνὰ πᾶν βῆμα νέας ἀληθείας ἀνακαλύπτοντες, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον κεντριζόμενοι ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ προχωρήσωσιν ἔτι προσωτέρω, νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ ἄπειρον καὶ εἰς τὸ ἀπόλυτον. Ἂν εἶχον τὸ θάρρος νὰ μεταχειρισθῶ τολμηράν τινα σύγκρισιν, θὰ παρέβαλλον τὴν ἡμετέραν κοινωνίαν πρὸς ἀγέλην θηρευτικῶν κυνῶν, διωκόντων ἀνενδότως ἄγριόν τι θηρίον. Αἰσθανόμεθα τὴν ἀλήθειαν φεύγουσαν πρὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν καὶ τρέχομεν ὅπως τὴν συλλάβωμεν.

* * *

Ἡ σύγχρονος ἡμῶν φιλολογία, μὲ τὰς εὐγενεῖς αὐτῆς μετεωρίσεις καὶ τὰς ἰκαρείους πτώσεις, ἐγεννήθη ἀμέσως ἐκ τῶν φλογερῶν ἡμῶν ἐφέσεων καὶ ὑψηλῶν τάσεων, καὶ ἐκ τῶν αἰφνηδίων ἡμῶν καταπτώσεων. Ἀγαπῶ τὴν φιλολογίαν ταύτην, εὑρίσκω αὐτὴν ζωντανὴν καὶ ἀληθῶς ἀνθρωπίνην, διότι εἶναι πλήρης λυγμῶν καὶ στεναγμῶν καὶ διότι ἐνορῶ ἐν τῇ συνταρασσούσῃ αὐτὴν ἀναρχίᾳ πιστὴν εἰκόνα τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος, ὅστις θὰ εἶνε μέγας μεταξὺ τῶν αἰώνων, καθότι κυοφορεῖ τὴν κραταιὰν κοινωνίαν τοῦ μέλλοντος. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐποχῇ, τῇ ἐποχῇ τῶν ἐρευνῶν καὶ τῶν ἐπαναστάσεων, τῶν ἀνατροπῶν καὶ τῶν ἐπανορθώσεων, τῶν κρημνισμῶν καὶ τῶν ἀνοικοδομήσεων, γνωρίζω ὅτι ἡ τέχνη εἶνε βάρβαρος καὶ δὲν δύναται νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἀβροφρονεστέρων· ἀλλ' ἡ τέχνη αὕτη ἡ κεκτημένη ἰδίαν ὅλως προσωπικότητα καὶ πλήρη ἐλευθερίαν σᾶς διαβεβαιῶ ὅτι ἔχει θαυμασίας ἡδονὰς δι' ἐκείνους οἵτινες ἀγαπῶσι νὰ βλέπωσι τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ νὰ θεωρῶσιν ἐν παντὶ ἔργῳ τὴν ἀληθῆ εἰκόνα τοῦ πραγματικοῦ βίου. Ἐγὼ ἀγαπῶ τὴν ἡμετέραν ἀναρχίαν, τὴν ἀνατροπὴν τῶν ἡμετέρων σχολῶν, διότι εὑρίσκω μεγάλην ἡδονὴν καὶ τέρψιν εἰς τὸ νὰ θεωρῶ τὴν πάλην τῶν πνευμάτων, νὰ παρίσταμαι εἰς τοὺς ἀτομικοὺς ἀγῶνας, νὰ μελετῶ ἕνα ἕκαστον τῶν ἀγωνιζομένων, τῶν τε μικρῶν καὶ τῶν μεγάλων παλαιστῶν. Ἀλλ' ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ταύτῃ ὁ θάνατος ἐπέρχεται ταχύς· τὰ πεδία τῆς μάχης εἶναι νοσηρά, καὶ τὰ ἔργα φονεύουσι τοὺς γεννήτορας αὐτῶν. Ἐπειδὴ ἡ νόσος ἡμῶν προέρχεται ἐκ τῆς ἐξασθενώσεως τοῦ σώματος ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν νεύρων, ἐπειδὴ τὰ ἔργα ἡμῶν εἶναι τοιαῦτα, ἐπειδὴ τὸ πνεῦμα ἡμῶν ἐξάπτεται, μόνον καὶ μόνον διότι ἀφίνομεν τοὺς μυῶνας νὰ χαλαρῶνται καὶ μαλακύνωνται, τὸ ἰατρικὸν ἔγκειται ἐν τῇ ἐνδυναμωτικῇ θεραπείᾳ τῆς σαρκός. Ὁ ἐγκέφαλος ἡμῶν ἀναπτύσσεται διὰ τῶν πολλῶν ἀσκήσεων· ἂς ἀσκήσωμεν καὶ τὸ σῶμα καὶ ἡ ἰσορροπία ὀλίγον κατ' ὀλίγον θ' ἀποκαταστασθῇ.

Εἰς τὰς σκέψεις ταύτας, αἵτινες ὡς ἐγὼ φρονῶ εἶναι λίαν σπουδαῖαι, ἔλαβον ἀφορμὴν ἐκ μικροῦ τινος βιβλίου τοῦ κ. Εὐγενίου Πάζ. Τὸ βιβλιάριον τοῦτο φέρει τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν: *Ἡ ὑγεία τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ σώματος διὰ τῆς γυμναστικῆς*, ἐν ἀρχῇ δὲ ἔχει ἐπιγεγραμμένον τὸ λόγιον: *νοῦς ὑγιὴς ἐν ὑγιεῖ σώματι*. Ἰδοὺ ὁ σκοπὸς καὶ ἡ οὐσία τοῦ βιβλίου. Τὰ αἱματώδη καὶ τὰ νευρώδη στοιχεῖα πρέπει νὰ εὑρίσκωνται ἐν ἰσορροπίᾳ· τὸ πνεῦμα καὶ ἡ σὰρξ πρέπει νὰ συμβαδίζωσιν ἐν ἁρμονίᾳ: Τότε τὸ σῶμα θ' ἀπολαύῃ παντελοῦς ἀταραξίας, καὶ ὁ νοῦς ἐν τῇ ἠρεμίᾳ ταύτῃ τοῦ σώματος θὰ δημιουργῇ ἔργα ἥσυχα καὶ ἰσχυρά. Πρὸς καταπραΰνσιν τοῦ συνταράσσοντος ἡμᾶς νευρικοῦ ἐρεθισμοῦ τὸ ὑπὸ τοῦ Εὐγενίου Πάζ ὑποδεικνυόμενον ἡμῖν ἰατρικὸν μέσον εἶνε τὸ μόνον ὀρθὸν καὶ λογικόν, τὸ τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων. Ὁ ἰατρὸς οὗτος πέμπει ἡμᾶς εἰς τὰ γυμνάσια.

Ἐπιδοκιμάζω πληρέστατα καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἐπιφυλάξεως τὰ πορίσματα τοῦ συγγραφέως τοῦ ἐν λόγῳ βιβλίου. Ἐπεθύμουν ἵνα ὁλόκληρος ἡ πόλις τῶν Παρισίων, ὡς ἡ ἀρχαία Λακεδαίμων, μετέβαινεν εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως καὶ ἐγυμνάζετο ἐκεῖ εἰς τὴν σταδιοδρομίαν, εἰς τὸ ῥίψιμον τοῦ ἀκοντίου καὶ τοῦ δίσκου. Ἀλλὰ ἂς μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ παρατηρήσω πόσον ἀλλοτρία καὶ ξένη πρὸς τὰ ἡμέτερα ἤθη, πρὸς τοὺς ἡμετέρους χρόνους καὶ πρὸς τὰς ἡμετέρας τάσεις καὶ ἐφέσεις εἶναι μία τοιαύτη ἀγωγή. Ἀναμφιβόλως, πρέπει ν' ἀποταθῶμεν πρὸς τὸν λαόν, νὰ ὠθήσωμεν αὐτὸν εἰς τὰ γυμνάσια, διατρέχοντες τὸν κίνδυνον νὰ μὴ ἀκουσθῶμεν. Ὅπως κατορθώσωμεν ἐν τούτοις νὰ γείνωμεν ἄλλοι Ἕλληνες καὶ νὰ καταστήσωμεν τοὺς Παρισίους ἄλλας Ἀθήνας, θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ ὀπισθοχωρήσωμεν κατὰ δισχίλια ἔτη, νὰ δώσωμεν εἰς τὴν χώραν ἡμῶν τὸν γλαυκὸν οὐρανὸν καὶ τοὺς θερμοὺς ὁρίζοντας τῆς Ἀνατολῆς καὶ νὰ πορισθῶμεν τὴν λήθην τῶν ἡμετέρων γνώσεων. Δὲν δυνάμεθα νὰ γείνωμεν ὅ,τι ἦσαν οἱ Ἕλληνες, οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ ἄνθρωποι τοῦ μεσαιῶνος. Ἡ ἀνθρωπότης διήνυσεν ἤδη μακρὰν πορείαν ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων.

* * *

Φαντάσθητε λαοὺς νηπίους, ζῶντας ὑπὸ τὰς τρυφερὰς περιθάλψεις φιλοστόργου φύσεως, μεθύοντας ὑπὸ ἀπλέτου φωτός. Αἱ λευκαὶ πόλεις ἐκτείνονται εὐρέως ἀναπεπταμέναι. Διοικοῦνται, ὑπερασπίζονται, καὶ αὐξάνονται ἐν ἐλευθερίᾳ. Οἱ λαοὶ τῶν πόλεων τούτων, ζῶντες ἐν τῇ χαραυγῇ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀγαπῶσι τὴν ζωὴν χάριν αὐτῆς τῆς ζωῆς. Εἶναι

ΕΝ ΗΝΘΙΣΜΕΝΩ ΛΕΙΜΩΝΙ.

Κατὰ ἰχνογραφίαν τοῦ J. R. Wehle.

νοήμονες, ἔχοντες νοῦν ὑγιᾶ καὶ ἰσχυρόν, εἶναι λεπτοὶ καὶ εὐφυεῖς ἐν τῇ καλαισθησίᾳ των, διότι καταυγάζονται ὑπὸ τοῦ λαμπροῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου καὶ διότι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἶναι ὡραῖοι καὶ εὐγενεῖς. Ἡ σὰρξ ὑπερισχύει: θεοποιοῦσιν αὐτήν, καὶ ζητοῦσι τὴν ἀλήθειαν ἐν τῇ σωματικῇ καλλονῇ· τὸ πνεῦμά των, πληρέστατα ἱκανοποιούμενον ἐκ τῆς θεωρίας τῶν ὁρατῶν ἀντικειμένων, δὲν ζητεῖ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων, ἢ ἀρέσκεται εἰς τὸ νὰ αἰσθητοποιῇ πλαστουργικῶς τὰ νοητά, ὑλικοποιοῦν τὴν ἑκάστῳ πράγματι ὑποκειμένην ἄϋλον ἰδέαν. Ὑπάρχει ἰσορροπία, ὑγεία, ἀκμὴ καὶ ἀνθηρότης σωματική. Τὰ πάντα παρακινοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν περιποίησιν καὶ θεραπείαν τοῦ σώματος: τὸ κλίμα μὲ τὰς γλυκείας αὐτοῦ θωπείας, ἡ κοινωνικὴ κατάστασις, ἡ ἀπαιτοῦσα ἰσχυροὺς καὶ ἀκμαίους τὰ σώματα στρατιώτας, ἡ προσωπικὴ αὐτῶν καλαισθησία ἡ ὁδηγοῦσα αὐτοὺς εἰς τὸν θαυμασμὸν ὡραίων τοῦ σώματος μελῶν, ἰσχυρῶν ἅμα καὶ ἐπιχαρίτων μυώνων. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ζῶσιν ἡμίγυμνοι καὶ ἀναγνωρίζουσιν ἀλλήλους ἐκ τοῦ θαυμασίου σχήματος τῶν σκελῶν ἢ τῶν βραχιόνων, ὅπως αἱ σήμερον γυναῖκες ἀναγνωρίζονται ἐκ τοῦ μᾶλλον ἢ ἧττον κομψοῦ σχήματος τῶν ἐσθήτων αὐτῶν. Ἡ κυρία αὐτῶν φροντὶς εἶνε ἡ περὶ τὴν καλλονὴν καὶ τὴν ῥώμην τοῦ σώματος· ἄλλας ἀσχολίας δὲν ἔχουσι· δὲν γεννῶνται ἵνα λύωσι προβλήματα οὔτε διὰ νὰ ἀνακαλύπτωσιν ἀλήθειας, ἀλλὰ γεννῶνται ἵνα μάχωνται καὶ ἵνα αὐξάνωσιν ἐν σώματος προκοπῇ καὶ κάλλει. Αἱ ἡνωμέναι ἐπιδράσεις τοῦ κλίματος καὶ τῶν ἠθῶν κατέστησαν τοὺς λαοὺς τούτους παλαιστὰς καὶ δρομεῖς, στρατιώτας καὶ θεούς. Ἡ Ἑλλὰς κατ' ἀρχὰς οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ εὐρυχωρότατον γυμνάσιον, ἐν ᾧ παῖδες καὶ παιδίσκαι, νεανίαι καὶ νεάνιδες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐζήτουν τὴν καλλονὴν καὶ τὴν ῥώμην.

Βραδύτερον, κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων, τὸ πρᾶγμα εἶχεν ἤδη προσλάβῃ ὅλως διάφορον ὄψιν. Ἦλθεν ἡ τρυφὴ καὶ μετ' αὐτῆς ἡ διαφθορὰ καὶ ἡ νωχελὴς ἡδυπάθεια. Τὰ σώματα ἀπαλύνονται, καὶ αἱ γυμναστικαὶ ἀσκήσεις δὲν ἔχουσι πλέον τὴν σωτήριον αὐτῶν τραχύτητα. Ἤδη ὑπάρχει τάξις ἀνθρώπων, ἐπιτηδευόντων ἀποκλειστικῶς τὸ ἐπιτήδευμα τοῦ μονομαχεῖν· δὲν εἶνε πλέον ὁλόκληρον τὸ ἔθνος τὸ καταβαῖνον εἰς τὰ γυμνάσια, εἰ δέ που μέγας τις ἀγωνίζεται εἰσέτι, τοῦτο συμβαίνει ἐκ νοσηροῦ μόνον πάθους. Εἶχόν τι τὸ ἀληθῶς ὑψηλὸν καὶ μεγαλεῖον ἐν Λακεδαίμονι αἱ πανηγύρεις τῶν γυμναζομένων ἐν ταῖς παλαίστραις· ὁ λαὸς κατήρχετο ἐκεῖ μετ' εὐλαβείας, ἁπλότητος καὶ ἁγνείας, ὅπως οἱ χριστιανοὶ τοῦ μεσαιῶνος μετέβαινον εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐν Ῥώμῃ αἱ ἀσκήσεις ἐγένοντο παιδιαὶ πρὸς ψυχαγωγίαν τοῦ λαοῦ, τὸ δὲ κομψὸν καὶ ἐπίχαρι ἐθυσιάσθη εἰς τὸ ὠμὸν καὶ θηριῶδες. Ἐνταῦθα παλαίουσι διότι φονεύονται καὶ διότι ἡ θέα τοῦ ῥέοντος αἵματος εἶνε τερπνὴ καὶ ἡδεῖα μετὰ τὴν κατὰ κόρον ἀπόλαυσιν πασῶν τῶν ἄλλων ἡδονῶν. Δὲν δύνανται νὰ παραβληθῶσιν οἱ ἑλληνικοὶ ἀγῶνες πρὸς τοὺς ῥωμαϊκούς. Ἐν ἐκείνοις μὲν οὐδεὶς ὑπῆρχε θεατής, ἀλλὰ σύμπας ὁ λαὸς ἐπάλαιε καὶ ἐνεδυναμοῦτο, ἐν δὲ τοῖς ῥωμαϊκοῖς, ἐνῷ οἱ γιγαντιαῖοι μονομάχοι μὲ τοὺς σιδηροῦς μυῶνας συνέτριβον ἀλλήλων τὰς κεφαλὰς διὰ τῶν πυγμῶν, ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῶν ἀμφιθεάτρων ἐκάθηντο παρατεταγμένοι οἱ θηλυδρίαι καὶ αἱ αὐλικαὶ μὲ τὰς σάρκας πλαδαρὰς καὶ διαλελυμένας ὑπὸ τῶν ὀργίων.

* * *

Εἶτα ἔρχεται ὁ μυστικισμός, ἡ καταφρόνησις τοῦ σώματος, καὶ οἱ μυῶνες καταπίπτουσι καὶ μαλακύνωνται ἐν τῇ ἐκστάσει. Φοβερὰ ἀντίδρασις πρὸς τὸν ὑλισμὸν τῶν πρώτων αἰώνων. Ἡ ἀνθρωπότης θὰ ἀπέθνησκεν ἴσως, ἂν δὲν ἠμύνετο. Ὁ τιμαριωτισμός, τὸ δίκαιον ἑνὸς ἑκάστου κατὰ πάντων, ἐγέννησεν ἐκ νέου τὴν ἀνάγκην τῆς σωματικῆς ἰσχύος. Ἡ γυμναστικὴ ἀνέκυψεν αὖθις ὑπὸ νέαν μορφήν. Οὔτε τὸ κλίμα οὔτε τὰ ἤθη ἦσαν πλέον τὰ αὐτά. Πρότερον μὲν ἐν Ἑλλάδι καὶ Ῥώμῃ οἱ γυμναζόμενοι ἐγύμνουν τὰ σώματα χάριν μείζονος εὐστροφίας καὶ εὐκαμψίας, νῦν δέ, κατὰ τὸν μεσαίωνα, κατεφόρτωνον αὐτὰ μὲ σίδηρον καὶ καθίστων αὐτὰ ἀληθῆ ὁπλοστάσια. Δὲν ἐπεδίωκον μόνον τὴν ἰσχὺν τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιδεξιότητα. Ἐκτὸς τούτου, αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις ἦσαν τὸ προνόμιον μιᾶς μόνης τάξεως, τῆς τῶν εὐγενῶν. Μόνοι οἱ εὐπατρίδαι ἐώρταζον τοὺς ἀγῶνάς των, καὶ μόνοι αὐτοὶ ἀφιέρουν ὁλόκληρον τὴν νεότητά των εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἱππασίας καὶ τοῦ χειρισμοῦ τῶν ὅπλων. Ὁ λαὸς οὐδεμίαν ἄλλην ἄσκησιν εἶχεν εἰ μὴ τοὺς ἀπαύστους μόχθους, οἵτινες ἐκράτουν αὐτὸν κεκυρτωμένον ἐπὶ τῆς ἐργασίας του.

Οἱ ὡραῖοι χρόνοι τῆς Ἑλλάδος οὐδέποτε ἐπανῆλθον.

Ἰδοὺ τέλος ἡμεῖς, μὲ τὰ σημερινά μας ἐνδύματα, διευθυνόμενοι ὑπὸ ἰδεῶν τοῦ πολιτισμοῦ, διηνεκῶς προστατευόμενοι ὑπὸ τῶν νόμων, τείνοντες εἰς τὸ νὰ ἀντικαταστήσωμεν τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς μηχανῆς, καὶ μεθύοντες ὑπὸ τῶν φώτων τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν πρακτικῶν γνώσεων. Σᾶς ἐρωτῶ: τίς ἡ ἀνάγκη δι' ἡμᾶς νὰ ἤμεθα ἰσχυροὶ τὰ σώματα, νὰ ἔχωμεν μυῶνας τελειοτάτους τὸ σχῆμα καὶ τὴν ῥώμην; Τὰ νεώτερα ἡμῶν ἐνδύματα περικαλύπτουσιν ἡμᾶς τοσοῦτον θαυμασίως, ὥστε καὶ ὁ ἰσχνότατος καὶ κακοφυέστατος τὸ σῶμα ἔχει πολλάκις φήμην κομψότητος καὶ χάριτος, ἣν δὲν θὰ ἀντήλλασσεν ἀντὶ τῆς δόξης ἀληθοῦς καλλονῆς καὶ ἰσχύος. Ἀφ' ἑτέρου δέ, ἔχομεν τοὺς ἀστυνομικοὺς κλητῆρας καὶ δὲν *γρονθοκοποῦνται* σήμερον εἰ μὴ οἱ βάναυσοι ἐν τοῖς ἀποκέντροις τῶν προαστείων καπηλείοις· οἱ κύριοι ἕλκουσι τὸ ξίφος, ἢ παίζουσι μὲ τὸ πιστόλιον. Τέλος δέ, ἐν ταῖς μάχαις οἱ ἡμέτεροι στρατιῶται εἶναι ἁπλαῖ μηχαναί, βαστάζουσαι τὰ πυροβόλα ἢ θέτουται πῦρ εἰς τὰ τηλεβόλα.

Τῇ ἀληθείᾳ οὐδεμίαν ἔχομεν ἀνάγκην γυμναστηρίων. Ἡμεῖς ζῶμεν ἐν τοῖς σπουδαστηρίοις καὶ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις· αἱ διασκεδάσεις ἡμῶν, αἱ ἀσκήσεις ἡμῶν εἶναι καθαρῶς διανοητικαί, εἶναι ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν νέων βιβλίων. Δυνάμεθα κάλλιστα νὰ στερηθῶμεν τῆς σωματικῆς ῥώμης καὶ καλλονῆς. Ὅθεν ἀφίνομεν τὰ σώματα ἡμῶν ν' ἀποχαυνῶνται καὶ νὰ ἐκλύωνται, διότι κατέστησαν ἡμῖν ἄχρηστα, καλλιεργοῦμεν δὲ τὸ πνεῦμα καὶ ἐντείνομεν ὅλα αὐτοῦ τὰ ἐλατήρια μέχρι τριγμοῦ, διότι τοῦ πνεύματος ἔχομεν ἀνάγκην πρὸς λύσιν τῶν προβεβλημένων ἡμῖν ζητημάτων.

* * *

Ἡ δίαιτα αὕτη ἄγει ἡμᾶς κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν θάνατον. Τὸ μὲν σῶμα ἐκλύεται, τὸ δὲ πνεῦμα ἐξάπτεται καὶ ὁλόκληρος ἡ μηχανὴ ἐξαρθροῦται. Τὰ φιλολογικὰ προϊόντα τοῦ πνεύματος θὰ φθάσωσι μέχρι τῆς παραφροσύνης. Ἡ γυμναστικὴ λοιπὸν θὰ εἶνε καθαρῶς ἰατρική. Τοῦτο εἶνε ἀναντίρρητον. Θὰ εἶνε ἰατρική, διότι ἐπιβάλλεται ἡμῖν ὑπὸ μόνου τοῦ ζητήματος τῆς ὑγείας, οὐχὶ ὑπὸ τοῦ πρὸς αὐτὴν

ἔρωτος. Παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἡ γυμναστικὴ ἦτο κοινωνικὴ ἀνάγκη, σχεδὸν θρησκεία, ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα· παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων ἦτο διασκέδασις καὶ ψυχαγωγία, ἦτο πάθος αἰσχρόν. Παρ' ἡμῖν ὀφείλει νὰ εἶνε ἁπλοῦν ἰατρικὸν φάρμακον, προφυλάσσον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς παραφροσύνης. Αὕτη εἶνε ἡ ἀποστολὴ τῆς γυμναστικῆς, ἡ ἐπιβαλλομένη αὐτῇ ὑπὸ τῆς ἐποχῆς ἐν ᾗ ζῶμεν.

Ἰδοὺ τὸ λόγιον αὐτῆς ἐκεῖ, ἐπὶ τοῦ τοίχου, μαρμαῖρον πρὸ τῶν ὀμμάτων μου: Νοῦς ὑγιὴς ἐν σώματι ὑγιεῖ.

(*Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.*)

Η ΕΚ ΠΑΡΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑΣ ΛΕΞΕΩΝ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ.

Τὸ περὶ τῆς γλώσσης ζήτημα, ἐὰν αὕτη ἔχῃ τὴν ἀρχὴν ἐκ Θεοῦ ἢ ἐξ ἀνθρώπων μέχρι τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἦτο ἄλυτον αἱ δὲ περὶ ἑκάστης τῶν θεωριῶν τούτων γνῶμαι πολλαὶ καὶ ποικίλαι. Ἐπειδὴ ὅμως λέξεις τινὲς εἶναι ἀπήχησις τῶν πραγμάτων καὶ ταυτίζονται οὕτως εἰπεῖν πρὸς ταῦτα, θὰ ἠδύναντο οἱ πολέμιοι τῆς θεωρίας περὶ τῆς ἐκ Θεοῦ καταγωγῆς τῆς γλώσσης νὰ ἔχωσι μέγιστον κατ' αὐτῆς ἐπιχείρημα, προκειμένου περὶ τῶν *ἀχειροποιήτων τοῦ Χριστοῦ εἰκόνων*. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣν κατωτέρω θέλομεν δείξῃ ἐκ παρετυμολογίας προελθοῦσαν, ἡ Εὐσεβὴς Βερονίκη, καθημένη πρὸ τῆς οἰκίας της, ὅτε ὁ Σωτὴρ κεκμηκὼς καὶ τὸν σταυρὸν ἐπ' ὤμων φέρων ἐπορεύετο τὴν πρὸς τὸν Γολγοθᾶν ἄγουσαν, ἔδωκεν αὐτῷ τὸ τρίπτυχον αὐτῆς μανδήλιον ἵνα ἀπομάξῃ τὸν ἱδρῶτα καὶ τὸ καταρρέον αἷμα. Τὸ μανδήλιον τοῦτο καλεῖται συνήθως σουδάριον, σημειωτέον ὅμως ὅτι τοῦτο εἶνε ἁπλούστατον ῥινόμακτρον, οὗπερ παρὰ τοῖς μεσημβρινοῖς λαοῖς γίνεται χρῆσις καὶ πρὸς ἀπόμαξιν τοῦ ἱδρῶτος. Ἐπὶ ἑκάστης τῶν πτυχῶν τοῦ μανδηλίου τούτου τῆς Βερονίκης ἀπετυπώθη τὸ πρόσωπον τοῦ Σωτῆρος καὶ οὕτως ἐγένοντο τρεῖς πρωτότυποι εἰκόνες καίτοι πᾶσαι τῆς Ἰταλίας, Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας αἱ Ἐκκλησίαι δὲν ὤκνησαν νὰ κηρύξωσιν ἑαυτὰς κατόχους πρὸς τῇ τοῦ ἁγίου Πέτρου καὶ τῆς εἰκόνος τῆς Βερονίκης, οὐδ' ἐδίσταζεν ἡ παπικὴ Ἐκκλησία νὰ προσεπικωρώσῃ δι' ἰδιαιτέρων βουλλῶν ὡς ἀληθῆ τὸν πολυτιμότατον τοῦτον τῶν Ἐκκλησιῶν θησαυρόν.

Ἡ παράδοσις αὕτη προῆλθεν ἐκ παρετυμολογίας τοῦ ἀρχαίου Μακεδονικοῦ ὀνόματος *Βερενίκη*, ἰσοδυνάμου τῷ *Φερενίκη*, ὅπερ ἀγαπητότατον ἐτύγχανεν ὂν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ Ἡρώδου τοῦ Μεγάλου. Βερενίκη ἐκαλεῖτο ὡσαύτως καὶ ἡ σύζυγος Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου ἡ πολλαχῶς ὑμνηθεῖσα καὶ ὀνομαστὴ γενομένη ἐκ τῶν θυσιῶν, ἃς προσέφερε τῇ Ζεφυρίτιδι Ἀφροδίτῃ. Οὐχ ἧττον ταύτης γνωστὴ εἶνε καὶ ἡ ἐπὶ κάλλει θαυμασθεῖσα Ἰουδαία Βερενίκη, ἥτις τὸν μὲν Οὐεσπασιανὸν κατεγοήτευσε διὰ τῶν δώρων τὸν δὲ υἱόν του Τίτον διὰ τῆς καλλονῆς της οὕτω κατέθελξεν, ὥστε ἦτο πρόθυμος νὰ ἀποστῇ καὶ αὐτοῦ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου ἵνα νυμφευθῇ ταύτην, καὶ νὰ καταφρονήσῃ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ, ὅστις ἀντεστρατεύετο τῇ ἐπιθυμίᾳ του ταύτῃ. Ἀλλὰ καὶ τρίτη Βερενίκη εἶνε γνωστὴ καίτοι οὐχὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο, ἡ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Ματθ. (θ. 22) μνημονευομένη αἱμορροοῦσα γυνὴ καὶ ἰαθεῖσα διὰ τῆς ψαύσεως τῶν ἐνδυμάτων τοῦ Σωτῆρος, ἥτις ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Νικοδήμου (Ε΄. ἑκατ.) καὶ τοῦ Βυζαντίνου ἱστορικοῦ Ἰωάννου Μαχαλᾶ (ΣΤ΄. ἑκατ.) Βερονίκη ὀνομάζεται. Τὸ ὄνομα Βερονίκη εἶνε ἄλλος τύπος τοῦ Βερενίκη, ὅπερ σύνθετον ἐκ τοῦ Λατινικοῦ verus (= ἀληθὴς) καὶ εἰκών, σημαίνει τὴν *ἀληθῆ εἰκόνα*, τὴν *προτομὴν τοῦ Σωτῆρος*, ὡς καὶ οἱ τοῦ μεσαίωνος συγγραφεῖς χρῶνται τούτῳ ἐν τῇ σημασίᾳ Figura Domini, Pictura Domini vera. Οὐδόλως ὠκνησάν τινες ὕστερον νὰ ὑφάνωσι τὸν μῦθον, ὅτι ἡ αἱμορροοῦσα εἶνε ἡ κάτοχος τοῦ μανδηλίου Βερονίκη. Ἡ Βερονίκη κατήγετο κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκ τῆς Καισαρείας τῆς Φιλίππου ἢ Παναιάδος, ἔνθα εἶχεν οἰκίαν ὡς καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις. Χαλκοῦν σύμπλεγμα πρὸ τῆς οἰκίας ταύτης, τῇ ἀδείᾳ τοῦ Ἡρώδου σταθέν, εἰκόνιζε τὸ θαῦμα τῆς ἰάσεως: ἐπὶ βάθρου ἵσταται ὁ Σωτήρ, ἡ δὲ Βερονίκη γονυπετὴς καὶ τεταμένας ἔχουσα τὰς χεῖρας ἱκετεύει. Τὸ σύμπλεγμα τοῦτο, ὅπερ καὶ ὁ Εὐσέβιος εἶδε, παρίστα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα συμβολικῶς Ῥωμαῖον αὐτοκράτορα καὶ ἐπαρχίαν ἱκετεύουσαν. Ἤδη ἀπὸ τοῦ Δ΄. αἰῶνος ἐπιστεύετο ὅτι ἡ αἱμορροοῦσα κατεῖχε προτομὴν τοῦ Σωτῆρος, εἶτα δὲ ἐπλάσθη ὑπὸ τῶν Λατίνων ὁ ὅλως μυθικὸς τῆς ἁγίας Βερονίκης βίος, ἧς τὸ ὄνομα συνεδέθη καὶ μετὰ τοῦ Ἀβγάρου ΙΕ΄. βασιλέως τῆς Ἐδέσσης, διότι κατὰ τὸν συναξαριστὴν ἡ Βερονίκη ἦτο πριγκήπισσα ἐξ Ἐδέσσης, πόλεως ὀνομαστῆς ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ. Ὁ Ἄβγαρος ἀκούων πολλὰ περὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Σωτῆρος καὶ νοσῶν ἐκάλεσε πρὸς ἑαυτὸν δι' ἐπιστολῆς τὸν Σωτῆρα, οὗτος δὲ ἀντεπιστέλλων ἐπαινεῖ μὲν αὐτοῦ τὴν πίστιν, ἀδυνατεῖ ὅμως νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτὸν καὶ ὑπισχνεῖται νὰ πέμψῃ ἕνα τῶν μαθητῶν μετὰ τὴν ἀνάληψιν, ὅστις νὰ θεραπεύσῃ αὐτὸν καὶ νὰ διδάξῃ τοὺς οἰκείους του. Θαδδαῖος, εἷς τῶν ἑβδομήκοντα μαθητῶν καὶ πρῶτος τῆς Ἐδέσσης ἐπίσκοπος, ἐλθὼν βαπτίζει τὸν βασιλέα καὶ χρίων αὐτὸν διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ βαπτίσματος ἐξαλείφει καὶ τὰ τελευταῖα ἴχνη τῆς κακῆς νόσου. Σὺν τῷ χρόνῳ ὁ μῦθος ποικίλλεται ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τὸ θαυματουργικώτερον. Τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Σωτῆρος πρὸς τὸν Ἄβγαρον ἐκόμισεν ὁ ταχυδρόμος του Ἀνανίας, ὅστις ὢν ἅμα καὶ ζωγράφος, ἐπεθύμει νὰ ζωγραφήσῃ τὸν Χριστόν, ἀλλ' ἡ λάμψις τοῦ προσώπου ἦτο τοιαύτη καὶ τηλικαύτη, ὥστε ἐκώλυεν αὐτὸν τούτου. Τότε ἀπομάσσει ὁ Σωτὴρ διὰ τοῦ ἱματίου του τὸν ἱδρῶτα καὶ ἀποτυποῦται μυστηριωδέστατα τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Τὴν ἀρχαιοτάτην λοιπὸν ταύτην εἰκόνα φέρει ὁ Ἀνανίας πρὸς τὸν Ἄβγαρον, ἣν οὗτος ἔστησεν ἐν κόγχῃ τινὶ πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, ἔνθα πρότερον ἵστατο εἴδωλον· ὁ δ' ἐπίσκοπος διέταξε νὰ καίῃ ἡμέρας καὶ νυκτὸς λυχνία. Ἀλλὰ τῆς εἰδωλολατρείας πάλιν ἐπικρατησάσης, ἤρθη ἡ εἰκὼν ἐκεῖθεν καὶ ἡ κόγχη ἐκλείσθη διὰ κεραμείου τοίχου. Μετὰ 5 ἑκατονταετηρίδας πολιορκουμένης τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Ὀσρόου βασιλέως τῶν Περσῶν, ἀνευρίσκεται ἡ εἰκὼν (προσημειωτέον δὲ ὅτι τὸ φῶς τῆς λυχνίας παρέμενεν εἰσέτι ἀνοιγείσης τῆς κόγχης καὶ διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ φωτὸς ἀπετυπώθη ἐν αὐτῇ ἡ τοῦ Χριστοῦ προτομή). Ἡ ἀνευρεθεῖσα εἰκὼν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου κομίζεται εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐν ἔτει 944 καὶ ἡ ἀνακομιδὴ αὕτη ἑορτάζεται ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ 16. Αὐγούστου. Ἐπὶ τουρκοκρατίας οὐδὲν γινώσκομεν περὶ τῆς εἰκόνος ταύτης, ἀλλ' ἐν τῇ Δύσει, μάλιστα ἐν Ἰταλίᾳ, ὑπάρχουσι μέχρι τῆς σήμερον πλεῖσται εἰκόνες νο-

μιζόμεναι ὡς ἡ τοῦ Ἀβγάρου. Ὁ μῦθος ἐνταῦθα ἀφικόμενος μεταπλάσσεται ὑπὸ τῶν Λατίνων ἐπὶ τὸ τελειότερον. Ὁ ἄσημος βασιλεὺς τῆς Ἐδέσσης Ἄβγαρος, ἀνάξιος ὢν τῆς τηλικαύτης τιμῆς καὶ ἱστορίας, ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου, πέμψαντος πρὸς τὸν Χριστὸν τὸν φίλον Οὐολουσιανόν, ὡς ὁ Ἄβγαρος τὸν Ἀνανίαν, ὅστις ἠρκέσθη κομίζων εἰς Ῥώμην εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, αὐτὸ τοῦτο τὸ μανδήλιον, ὅπερ ἡ αἱμορροοῦσα ἐνεχείρισε τῷ Σωτῆρι ἀγομένῳ εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ἀπομάξῃ τὸν ἱδρῶτα καὶ ἐφ' οὗ ἀπετυπώθη ἡ Βερονίκη, ἡ ἀληθὴς εἰκών. Ὡς ἡ εἰκών, ἣν εἶχεν ὁ Ἄβγαρος, ἦχθη εἰς Ἔδεσσαν καὶ Κωνσταντινούπολιν, οὕτως ἡ τῆς Βερονίκης εἰς Ῥώμην. Ἡ βιογραφία τῆς Βερονίκης πτερυγίζουσα πανταχόσε ὑπερβάλλει τὸν τοῦ Ἀβγάρου μῦθον οὐ μόνον κατὰ τὴν μυστικὴν σημασίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὕψος καὶ τὴν ἀξίαν. Διότι ἀντὶ τῆς Ἐδέσσης, τοῦ Ἀβγάρου καὶ τῆς μικρᾶς προτομῆς τοῦ Σωτῆρος, μνημονεύονται νῦν ἡ Ῥώμη, ὁ Τιβέριος καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ, φέροντος τὸν ἐξ ἀκανθῶν στέφανον. Ὄντως περὶ το 700 μετηνέχθη εἰς Ῥώμην εἰκών τις τοῦ Χριστοῦ, διότι ὁ πάπας Ἰωάννης ὁ Ζ'., ἕλλην τὸ γένος, διέταξε νὰ κατασκευάσωσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Πέτρου πρὸ τοῦ προσευχητηρίου τῆς Θεοτόκου βωμὸν καὶ κιβώριον (= θήκην), ἐν ᾧ νὰ φυλάσσηται τὸ μανδήλιον. Ἐν δὲ τῇ νέᾳ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Πέτρου ἐστάθη ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τῶν τεσσάρων κιόνων τοῦ Τρούλλου τὸ ὑπὸ τοῦ Mochi ποιηθὲν ἄγαλμα τῆς Βερονίκης πρὸς τοῖς τοῦ ἁγίου Λογγίνου, τῆς ἁγίας Ἑλένης καὶ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου. Ἐν δωματίῳ τινὶ τῆς ἐκκλησίας ταύτης φυλάσσονται τὰ ὀστᾶ τοῦ ἁγίου Πέτρου ὡς καὶ τὸ μανδήλιον τῆς ἁγίας Βερονίκης ἅπερ μόνον ὁ κλῆρος δύναται νὰ ἴδῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς, πᾶς δὲ μὴ κληρικὸς ἐπιθυμῶν νὰ ἴδῃ ταῦτα ὀφείλει, ὡς ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Φρειδερῖκος Γ'. ὁ τελευταῖος ἐν Ῥώμῃ στεφθεὶς βασιλεύς, νὰ λάβῃ τὸν τίτλον τοῦ κληρικοῦ καὶ περιβληθῇ ἐκκλησιαστικόν τι ἔνδυμα. Τῷ λαῷ δείκνυνται ταῦτα σπανιώτατα καὶ ἐν ὡρισμένῃ ἡμέρᾳ π. χ. τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ. Μεθ' ὅλως ἰδιαιτέρας τελετῆς ἐγένετο τοῦτο τῇ 8. Δεκεμβρίου 1854 ὅτε ἦλθον εἰς Ῥώμην πάντες οἱ καθολικοὶ ἐπίσκοποι, ἵνα ἀνακηρύξωσι τὸ δόγμα τῆς ἀσπίλου συλλήψεως τῆς Θεοτόκου. Ὁ λαὸς γονυπετὴς καὶ ἔμπλεως σεβασμοῦ καὶ ἱεροῦ φόβου ἀνέβλεπε πρὸς τὴν Βερονίκην, ἥτις εἶνε τὸ Παλλάδιον οὕτως εἰπεῖν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ.

Εἴπωμεν νῦν ὀλίγα καὶ περὶ ἑτέρας τινὸς πλάνης ἐτυμολογικῆς, ἄμεσον ἐχούσης σχέσιν πρὸς τὴν βιογραφίαν τῆς Βερονίκης. Μετὰ τοῦ μανδηλίου τῆς ἁγίας Βερονίκης ἄγεται καὶ ὁ αἴτιος τῆς μὴ αὐτοπροσώπου παρουσίας τοῦ Χριστοῦ Πόντιος Πιλᾶτος, ὅστις ἀποθανὼν ἐν φυλακῇ ῥίπτεται εἰς τὸν Τίβεριν. Τὸ βέβηλον σῶμά του δὲν ἐγένετο δεκτὸν οὐδ' ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ, διότι θύελλαι καὶ πλημμυρίδες ἀναγκάζουσι τοὺς κατοίκους νὰ ἁλιεύσωσι τὸ σῶμά του, μεταγάγωσιν εἰς τὴν Βιέννην καὶ ῥίψωσιν εἰς τὸν Ῥοδανὸν ποταμόν. Ἀλλὰ καὶ οὗτος, ζηλῶν τὴν δόξαν τοῦ Τιβέρεως, μαίνεται ἕως οὗ τὸ σῶμα ἁλιευθὲν καὶ ἐκεῖθεν ῥίπτεται εἰς τὴν πλησίον τῆς Λυκέρνης καὶ μεταξὺ τῶν ὀρέων κειμένης λίμνης, ἥτις μεγάλως ταράσσεται καὶ καλεῖται σὺν τῷ χρόνῳ λίμνη τοῦ Ἅδου. Ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας ἐκ δεισιδαιμονίας οὐδεὶς ἐπλησίαζεν ἐκεῖ, οὐδ' αὐτοὶ οἱ ποιμένες, οἵτινες δι' ὅρκου ὃν ἐπανελάμβανον κατ' ἔτος ἐκωλύοντο οὐ μόνον οὐδένα ξένον νὰ ὁδηγήσωσιν ἐκεῖ ἀλλ' οὐδὲ λίθον νὰ ῥίψωσιν εἰς τὴν λίμνην, διότι πάραυτα ἠγείροντο θύελλαι, ἀστραπαὶ δὲ καὶ κεραυνοὶ ἠρήμουν τὴν περίχωρον. Ἡ φαντασία δεισιδαίμονος ἀνθρώπου δύναται πλεῖστα νὰ παραγάγῃ. Οὕτως ἐπιστεύετο ὅτι πολλάκις μάλιστα τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ ἀνεδύετο καὶ κατεδύετο φάσμα καὶ αὐτόστιγμεὶ ἠγείρετο νέφος μέλαν καλῦπτον τὴν λίμνην καὶ τὰ παρακείμενα ὄρη, βρονταὶ δὲ καὶ ἀστραπαὶ ἐπακολουθοῦσαι ἠπείλουν νὰ καταστρέψωσι τὴν χώραν. Πρῶτος ἱερεύς τις ὀνόματι Ἰωάννης Μύλλερ κατεφρόνησεν ὅλων τούτων τῶν μύθων καὶ ἀνῆλθε τὸ παρὰ τὴν λίμνην ὄρος ἐν ἔτει 1584. Ἐξετάσωμεν νῦν πόθεν καὶ πῶς ἡ περὶ τοῦ Πιλάτου φήμη ἀφίκετο μέχρι τῆς λίμνης καὶ τῶν παρακειμένων ὀρέων, διότι τότε δὲν ἦσαν ἐν χρήσει ὡς σήμερον τὰ εἰς τὴν Ἑλβετίαν ταξείδια. Τὸ ὄρος Πιλᾶτος εἶνε ἡ ἐξωτάτη ἄκρα τῶν Ἄλπεων, πᾶσα δὲ θύελλα ἐκρηγνυμένη ἐκ Βορρᾶ ἢ Δυσμῶν καταλήγει ἐκεῖ μετὰ πυκνοτάτης ὁμίχλης καὶ νεφῶν. Τούτου ἕνεκα ἡ κορυφὴ καὶ ἐν αἰθριωτάτῃ ἡμέρᾳ καλύπτεται ὑπὸ νέφους ὅπερ, κατ' ἀντιπεπονθότα πρὸς τὰ μεσημβρινὰ κλίματα λόγον, προμηνύει λαμπρὰν ἡμέραν. Τὸ ἐπικαθήμενον νέφος φαίνεται ὡς πῖλος τρόπον τινά, δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον ὅτι ἐκ τοῦ Mons pileatus (= ὄρος φέρον πῖλον) ἐγένετο Mons Pilatus (ὄρος τοῦ Πιλάτου) ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ λίμνη τοῦ Πιλάτου, καίτοι ὁ μῦθος αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἠδύνατο νὰ ἐξυφανθῇ ἄνευ ἀνάγκης τῆς παρετυμολογίας τῆς λέξεως, ὡς ἐξυφάνθη ὁ περὶ τῆς ἐν Ῥώμῃ οἰκίας καὶ τοῦ ἐν Βιέννῃ τάφου τοῦ Πιλάτου. Κατὰ τὸν ἁγιογράφον ὁ Πιλᾶτος ἦτο Γερμανὸς νόθος υἱὸς τοῦ βασιλέως Τύρου von Mainz, ὅστις φονεύσας τὸν ἀδελφόν του ἀποστέλλεται εἰς τὴν Ῥώμην, ἐκεῖθεν εἰς τὸν Πόντον καὶ τέλος εἰς Ἱερουσαλήμ. Τινὲς εἰκάζουσιν ὅτι τοῦτο προῆλθεν ἐκ τῆς εἰς τὴν πόλιν Mainz μεταθέσεως τοῦ 22ου ῥωμαϊκοῦ συντάγματος, ὅπερ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς καταστροφῆς τῶν Ἱεροσολύμων ἦτο ἐν Παλαιστίνῃ. Ὁ Πιλᾶτος ἐπιθυμῶν νὰ μεταβῇ διὰ τῶν Ἄλπεων εἰς τὴν Γερμανίαν, κατὰ τὸν μῦθον, ἀποθνήσκει καὶ μένει ἐκεῖ αἰχμάλωτος μέχρι τῆς δευτέρας παρουσίας, ὁπότε ἀχθεὶς εἰς Ἱερουσαλὴμ θὰ ἀκούσῃ τὴν ἑαυτοῦ καταδίκην ἐν τῇ κοιλάδι Ἰωσαφάτ, ἔνθα θὰ καταδικασθῶσι πάντες οἱ κατὰ τοῦ ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ κακουργήσαντες.

Πρὸ τοῦ θρόνου τοῦ κριτοῦ θὰ τρέμῃ βλέπων τὸν Χριστὸν ἐν δόξῃ καὶ παρ' αὐτῷ τὴν ἁγίαν Βερονίκην ἔχουσαν τὸ μανδήλιον μετὰ τῆς καθημαγμένης κεφαλῆς καὶ θὰ ἀκούσῃ τοὺς σπαρακτικοὺς τοῦ Τακίτου λόγους: Christus, Tiberio imperitante, per procuratorem Pontium Pilatum, supplicio affectus est.

Κ.

ΟΙΚΕΙΑΚΑ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑ.

Ἐν ταῖς κατοικίαις ἡμῶν ὑπάρχουσι πολλάκις δηλητήρια, τὰ ὁποῖα διηνεκῶς ἐπαπειλοῦσι τὴν ἡμετέραν ὑγείαν, τῶν ὁποίων ὅμως τὴν ὕπαρξιν ὀλίγιστοι ὑποπτεύουσι. Δὲν ἐννοοῦμεν βεβαίως τὰ δηλητήρια ἐκεῖνα, μὲ τὰ ὁποῖα φονεύομεν τοὺς μῦς καὶ τὰ λοιπὰ ἐνοχλητικὰ ζωύφια, μόλον ὅτι καὶ ταῦτα τὰ φάρμακα ἐξ ἀπροσεξίας πολλάκις καὶ ἀπερισκεψίας τῶν μεταχειριζομένων αὐτὰ δύνανται νὰ γίνωσι παραίτια ἀνηκέστων συμφορῶν. Ἐνταῦθα ὅμως ἐννοοῦμεν

Ὁ ΒΟΝΑΣΟΣ (ΑΓΡΙΟΤΑΥΡΟΣ).
Κατὰ ἰγνογραφίαν τοῦ Rich. Friese.

ἄλλου εἴδους δηλητήρια, τὰ ὁποῖα ὑπονομεύουσι τὴν ὑγείαν ἡμῶν καθ' ἑκάστην, χωρὶς νὰ τὸ αἰσθανθῶμεν. Κεφαλαλγίαι, ναυσίαι, ἀτονία καὶ χαλάρωσις τῶν δυνάμεων τοῦ σώματος, καθιστῶσα ἡμᾶς ὀκνηροὺς καὶ ἀνικάνους πρὸς ἐργασίαν, πολλάκις δὲ καὶ δειναὶ νόσοι, μακροχρόνιος φθίσις καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος προέρχονται ἐκ τῶν δηλητηρίων τούτων, τὰ ὁποῖα ἐπειδὴ εὑρίσκονται, ἂν ὀχὶ εἰς ὅλας, ἀλλ' εἰς πλείστας τοὐλάχιστον κατοικίας ἀνθρώπων, διὰ τοῦτο ὀνομάζονται *οἰκειακὰ* δηλητήρια. Ἡ ὀνομασία αὕτη εἶνε τοσοῦτο μᾶλλον προσφυής, καθ' ὅσον δύναται νὰ ἐφελκύσῃ τὴν προσοχὴν εὐρυτέρων κύκλων εἰς ζητήματα, ἔχοντα μὲν μεγίστην σπουδαιότητα δι' ἕκαστον ἄνθρωπον, θεωρούμενα ὅμως ὑπὸ τῶν πολλῶν ὡς καθαρῶς ἐπιστημονικὰ καὶ ἑπομένως μηδεμιᾶς ἢ ὀλίγης πάνυ προσοχῆς ἀξιούμενα.

Ἀλλὰ ποῖα εἶναι τὰ δηλητήρια ταῦτα! Πῶς εἰσάγονται εἰς τὰς κατοικίας ἡμῶν; Πῶς δυνάμεθα νὰ προφυλαχθῶμεν ἀπὸ τῆς βλαβερᾶς αὐτῶν ἐπιδράσεως;

Θὰ προσπαθήσωμεν ν' ἀποκριθῶμεν ὅσον οἷόν τε διὰ βραχυτάτων πρὸς ταῦτα τὰ ἐρωτήματα.

Ὅταν ἴδωμεν ἔχιδναν ἢ ἄλλο τι φαρμακερὸν ἑρπετόν καταλαμβανόμεθα ὑπὸ φρίκης, διότι γνωρίζομεν ὅτι τὰ εἰδεχθῆ ταῦτα ζῷα παράγουσιν ἐν τῷ σώματι αὐτῶν φοβερὰ δηλητήρια. Καὶ ὅμως ἡ ἰδιότης αὕτη δὲν ἀνήκει μόνον εἰς τὰ ἑρπετὰ ἐκεῖνα. Τοὐναντίον δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι πάντα τὰ ἔμψυχα ὄντα παράγουσιν ὕλας δηλητηριώδους φύσεως. Ἐν αὐτῇ τῇ ζωῇ λαμβάνει χώραν διηνεκὴς σύνθεσις καὶ ἀποσύνθεσις τῶν ἐλαχίστων τοῦ σώματος μορίων. Πολλοὶ παρέβαλον τὸν ἄνθρωπον πρὸς κλίβανον, ὅστις καίει καὶ τὰ ἄχρηστα αὐτῷ προϊόντα τῆς καύσεως ἀποχωρίζει ἀφ' ἑαυτοῦ. Ἡ παραβολὴ αὕτη τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν *φοῦρνον* ἐν συνόλῳ θεωρουμένη εἶνε ἐπιτυχής. Οἱ μυῶνες τοῦ ἀνθρώπου συστελλόμενοι παράγουσιν ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀποσυνθέσεως προϊόντα, τὰ ὁποῖα πάντα πρέπει ν' ἀποχωρίζωνται καὶ διακρίνωνται ἀπὸ τοῦ σώματος, ἵνα ὁ ἄνθρωπος ζῇ καὶ μένῃ ὑγιής.

Ὁ ἡμέτερος ὀργανισμὸς ἔχει πολλὰς καπνοδόχας, δι' ὧν ἐκπέμπει πρὸς τὰ ἔξω τὰς ὕλας ταύτας τῆς ἀποσυνθέσεως: οἱ πνεύμονες, τὸ δέρμα, οἱ νεφροὶ χρησιμεύουσι κυρίως πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἀλλὰ τί συμβαίνει ὅταν αἱ καπνοδόχαι αὗται ἐμφραχθῶσιν; Ἐὰν ἐβερνικόνομεν ἀνθρωπόν τινα οὕτως ὥστε, ἐπιφρασσομένων ὅλων τῶν πόρων, νὰ ἐμποδισθῇ ἡ ἐκκριτικὴ ἐνέργεια τοῦ δέρματος, ὁ ἄνθρωπος οὗτος θὰ ἀπέθνησκεν. Εἰς ἐκτεταμένα καύματα τοῦ δέρματος ὁ θάνατος ἐπέρχεται ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης. Τρανώτατον παράδειγμα παρέχουσιν ἡμῖν οἱ νεφροί. Ὅταν ὁ νεφρὸς νοσῇ, οὕτως ὥστε δὲν δύναται νὰ ἀποκρίνῃ ἀπὸ τοῦ σώματος τὰς ἀποσυντεθείσας ὕλας, τότε αἱ ὕλαι αὗται μένουσιν ἐν τῷ αἵματι καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀποθνήσκει ἐξ ἀληθοῦς δηλητηριάσεως. Οἱ ἰατροὶ ὀνομάζουσι τὴν νόσον ταύτην οὐραιμίαν. Ἐξ αὐτῆς προέρχεται αὐτοδηλητηρίασις τοῦ ἀνθρώπου. Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι καὶ ὁ ἄνθρωπος παράγει ἐν τῷ σώματί του ὕλας δηλητηριώδεις.

Οἱ πνεύμονες ἐκπέμπουσιν ὡσαύτως ἀπὸ τοῦ σώματος δηλητηριώδεις οὐσίας. Ἐγράψαμεν ἤδη ἐν τῇ Κλειοῖ (Τόμ. Δ'. σελ. 213) ὅτι ὁ ἐκπνεόμενος ἀὴρ εἶνε δηλητηριώδης. Ἐν ἔτει 1756 ὁ Nabob τῆς Βεγγάλης ἐνέκλεισεν 146 αἰχμαλώτους Ἄγγλους εἴς τινα χῶρον ἔχοντα ἓν μόνον μικρὸν παραθυρίδιον, τῇ δὲ ἑπομένῃ πρωΐᾳ οἱ 123 ἐξ αὐτῶν ἦσαν νεκροί, οὐχὶ ἐξ ἀσφυξίας, ἀλλ' ἐκ δηλητηριάσεως. Ὡς αἰτία τῆς διαφθορᾶς τοῦ ἐκπνεομένου ἀέρος ἐθεωρεῖτο μέχρι πρὸ μικροῦ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ. Ἡ γνώμη ὅμως αὕτη ἀπεδείχθη ἐσχάτως ἐσφαλμένη. Τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ εἶνε μὲν βλαβερὸν εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ ἀνθρώπου, ἐν συγκρίσει ὅμως πρὸς τὴν βλαβερότητα ἄλλων στοιχείων τοῦ ἐκπνεομένου ἀέρος εἶνε ἀθωότατον. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εἰκάζετο, ὅτι ὁ ἐκπνεόμενος ἀὴρ περιέχει ἰδιαιτέραν τινὰ δηλητηριώδη οὐσίαν, ἣν ὠνόμασαν μάλιστα *ἀνθρώπινον δηλητήριον* (Anthropotoxin), ἡ δὲ εἰκασία αὕτη ἀπεδείχθη νεωστὶ ὀρθοτάτη.

Δύο Γάλλοι ἰατροί, ὁ Brown-Séquard καὶ ὁ d'Arsonwal, ἵνα εὕρωσι τὴν δηλητηριώδη ταύτην ὕλην, συνεπύκνωσαν τὴν ὑγρασίαν τῶν ἐκπνεομένων ἀερίων. Τὰ μικρότατα ποσὰ τοῦ ὑγροῦ, ὅπερ ἐξήγαγον διὰ τῆς συμπυκνώσεως ταύτης, ἠραίωσαν δι' ὕδατος καὶ εἶτα ἐνέχυσαν δόσιν τινὰ τῆς διαλύσεως ταύτης ὑπὸ τὸ δέρμα εἰς 18 κονίκλους. Ἐκ τούτων οἱ 17 ἀπέθανον ἐντὸς διαστήματος 12 ἕως 24 ὡρῶν. Μετὰ τοῦτο ἐπειράθησαν ν' ἀποδείξωσιν ὅτι ὁ ἐκπνεόμενος ἀήρ, καὶ μὴ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ αἷμα εἰσαγόμενος, ἐπενεργεῖ δηλητηριωδῶς.

Πρὸς τοῦτο κατεσκεύασαν πολλοὺς ἑρμητικῶς κλειομένους κλωβούς, οἵτινες συνεδέοντο καὶ συνεκοινώνουν ἀλλήλοις διὰ σωλήνων. Ἐν ἑκάστῳ κλωβῷ ἐτέθη εἷς κόνικλος, διά τινος δὲ εὐφυέστατα κατασκευασθέντος μηχανισμοῦ ἐξήγοντο ἐκ τῶν κλωβῶν τὰ περιττώματα καὶ τὰ ἀπομεινάρια τῆς τροφῆς τῶν κονίκλων. Ὁ πρῶτος κλωβὸς ἐτέθη εἰς συγκοινωνίαν μεθ' ἑνὸς ἀερομέτρου, δι' οὗ εἰσήγετο εἰς τοὺς κλωβοὺς ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ. Τὸ πείραμα ἐγένετο ὡς ἑξῆς. Ὁ καθαρὸς ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ εἰσήρχετο κατ' ἀρχὰς εἰς τὸν κλωβὸν Α, οὕτως ὥστε ὁ ἐν αὐτῷ εὑρισκόμενος κόνικλος ἀνέπνεε καθαρὸν ἀέρα. Ἐκ τοῦ κλωβοῦ τούτου ὁ ἀήρ, ὅστις ἐκ τῶν ἐκπνεομένων ἀερίων τοῦ πρώτου ζώου ἦτο ἐφθαρμένος, εἰσώρμα εἰς τὸν κλωβὸν Β, ἔνθα διεφθείρετο ἔτι μᾶλλον ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ δευτέρου κονίκλου ἐκπνεομένων ἀερίων, ἐντεῦθεν δὲ εἰσήρχετο εἰς τὸν κλωβὸν Γ καὶ οὕτω καθεξῆς, μέχρις οὗ ὁ ἐν τῷ τελευταίῳ κλωβῷ εὑρισκόμενος κόνικλος ἠναγκάζετο ν' ἀναπνέῃ τὸν ὑπὸ τῶν ἄλλων κονίκλων διαφθαρέντα ἀέρα. Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πειράματος ἦσαν τὰ ἑξῆς: Οἱ κόνικλοι τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου κλωβοῦ, οἵτινες ἀνέπνεον ἐντελῶς ἢ σχεδὸν καθαρὸν ἀέρα, ἔμειναν ζωντανοί, ἐνῷ οἱ κόνικλοι τῶν κλωβῶν Γ, Δ καὶ Ε ἀπέθανον ἀλληλοδιαδόχως ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος, οἱ δὲ ἐν τῷ ἕκτῳ, ἑβδόμῳ καὶ ὀγδόῳ κλωβῷ εὑρισκόμενοι κόνικλοι ἀπέθανον ἤδη ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν. Ὁ θάνατος αὐτῶν δὲν προῆλθεν ἐξ ἀσφυξίας, ὡς θὰ συνέβαινε διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ἀλλὰ ἐκ δηλητηριάσεως. Ὁ ἀὴρ τοῦ τελευταίου κλωβοῦ περιεῖχε μόνον 4 ἕως 6 % ἀνθρακικοῦ ὀξέος, εἶνε δὲ ἀποδεδειγμένον ὅτι ἄνθρωποι καὶ ζῶα δύνανται νὰ ζῶσι κάλλιστα ἐν ἀέρι, περιέχοντι ἔτι περισσότερον *καθαρὸν* ἀνθρακικὸν ὀξύ. Τὸ αἴτιον λοιπὸν τοῦ θανάτου ἦτο τὸ δηλητηριῶδες ἐκεῖνο συστατικὸν τοῦ ἐκπνεομένου ἀέρος, ὅπερ εἴτε κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ αἷμα εἰσαγόμενον εἴτε ἐμμέσως διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἐπιφέρει τὸν θάνατον.

Καίτοι ἀγνοοῦμεν τὴν χημικὴν σύνθεσιν τοῦ δηλητηρίου τούτου, ὅπερ ὀνομάζεται ὡς εἴπομεν Anthropotoxin, γνωρίζομεν ὅμως μετὰ βεβαιότητος ὅτι ἐκπνέομεν ἀληθινὸν δηλητήριον ἐν ὅλῃ τῇ σημασίᾳ τῆς λέξεως. Ἐν ὀπαίθρῳ διασκεδάννυται καὶ ἀφανίζεται τὸ δηλητήριον τοῦτο ἐν τῷ ἀπείρῳ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι, ἀλλ' ἐν ταῖς κατοικίαις ἡμῶν, ἔνθα ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ἀέρος δὲν εἶνε τόσον ταχεῖα, συσσωρεύεται καὶ καθίσταται ἐπαισθητόν. Τοῦτο συμβαίνει πρὸ πάντων εἰς δωμάτια, ἔνθα κοιμῶνται πολλοὶ ἄνθρωποι. Ποσάκις ἐγειρόμεθα ἐκ τῆς κλίνης καταπεπονημένοι καὶ ἐξηντλημένοι, μὲ κεφαλαλγίαν καὶ ἀτονίαν εἰς ὅλα μας τὰ μέλη. Ὁ ὕπνος δὲν μᾶς ἀπέδωκε τὰς ἀπολεσθείσας δυνάμεις, ζητοῦμεν δὲ ἐνίσχυσιν καὶ ἀναψυχὴν εἰσερχόμενοι εἰς εὐάερα δωμάτια ἢ ἐξερχόμενοι εἰς τὸ ὕπαιθρον. Τώρα εἰξεύρομεν πόθεν τοῦτο προέρχεται. Γνωρίζομεν ὅτι παράγομεν δηλητήριον καὶ αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην νὰ τὸ ἀπομακρύνωμεν. Τοῦτο δὲ κατορθοῦμεν ἀερίζοντες δαψιλῶς τὰ οἰκήματα ἡμῶν καὶ πρὸ πάντων τὰ δωμάτια τοῦ ὕπνου.

Ὑπάρχουσι πολλὰ μέσα, δι' ὧν δύνανται τὰ οἰκήματα νὰ ἀερίζωνται οὕτω πως, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ διηνεκὴς ἀλλαγὴ τοῦ ἀέρος χωρὶς νὰ σχηματίζηται ῥεῦμα. Ὑπάρχουσι καὶ διάφοροι συσκευαὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἀλλ' ὅστις θέλει νὰ διευθετήσῃ τὴν κατοικίαν του ἀνέτως καὶ ὑγιεινῶς, δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ χωρὶς ἔξοδα. Ἀρκεῖ μόνον νὰ παρατηρήσῃ τὸ ἑξῆς: Ὁ ἐφθαρμένος ἀὴρ εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ὁ θερμότερος καὶ ἑπομένως ἀνέρχεται πρὸς τὴν ὀροφήν. Ὁ ἀὴρ οὗτος πρέπει πρὸ παντὸς ν' ἀπομακρύνηται, ἂν τὸ δωμάτιον μέλλῃ νὰ εἶνε εὐάερον καὶ ὑγιεινόν. Ἀλλὰ πρὸς ἐκκένωσιν τοῦ θερμοῦ καὶ ἐφθαρμένου τούτου ἀέρος ἀρκεῖ νὰ ἀφίνωμεν ἀνοικτὸν τὸ ἄνω φύλλον τοῦ παραθύρου. Τὸ ἄνω παραθυρόφυλλον εἶνε τὸ ἄριστον ἀνεμιστήριον, διότι ὅταν ἦνε ἀνοικτὸν μίαν μόνην σπιθαμήν, τὸ δωμάτιον καθαρίζεται ἐντελῶς καὶ πολὺ καλήτερον ἢ ὅταν ἀμφότερα τὰ κάτω παραθυρόφυλλα εἶναι εὐρέως ἠνεωγμένα.

Ἐκτὸς τοῦ δηλητηρίου τὸ ὁποῖον ἐκπνέομεν, ὑπάρχουσι καὶ πολλὰ ἄλλα δηλητήρια ἐν ταῖς κατοικίαις ἡμῶν, προερχόμενα ἐκ τῆς ἀκαθαρσίας εἴτε τῶν οἰκιῶν αὐτῶν εἴτε τοῦ περιβάλλοντος αὐτὰς ἐδάφους καὶ ἰδίᾳ τῶν ὑπογείων. Παραλείποντες ἐνταῦθα τὴν ἐξέτασιν ἑνὸς ἑκάστου, λέγομεν ἐν κεφαλαίῳ ὅτι τὸ μόνον μέσον, δι' οὗ δυνάμεθα νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν γέννησιν τῶν ἐν ταῖς κατοικίαις ἡμῶν δηλητηρίων εἶνε ἡ ὅσον οἷόν τε ἐπιμελεστάτη *καθαριότης*.

Ο ΔΑΙΜΩΝ.

Διήγημα ὑπὸ **Ι. Ι. ΚΡΑΣΣΕΒΣΚΥ.**

(συνέχεια.)

— „Αὐτὸ εἶνε δι' ἐμὲ ἀκατάληπτος προκατάληψις κατὰ τῶν ξένων!" προσέθηκεν ὁ Μαριᾶνος. Οἱ ἄγγελοι ἀνήκουσιν ἐξ ἴσου εἰς ὅλα τὰ ἔθνη . . . Ἡ γλῶσσα τῶν ὀφθαλμῶν εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐφ' ὅλης τῆς ὑφηλίου . . . Ἐγὼ προτιμῶ μάλιστα ἀλλοδαπὴν ἐρωμένην, διότι μοὶ παρουσιάζει τι νέον."

— „Ἐγὼ ὅμως ἀγαπῶ τὰ παλαιά!" ἀντιπαρετήρησεν ὁ Ἀδριανός.

— „Πόσον ἀλλόκοτος!" ἐψιθύρισεν ο κόμης.

— „Ὅλην τὴν νύκτα ὠνειρευόμην περὶ τῆς πατρίδος, περὶ τῆς μητρός μου, περὶ ὅλου τοῦ χωρίου, καὶ περί τινος ἄλλου προσώπου", εἶπεν ὁ Ἀδριανός. „Εἶνε παράδοξον! ὅ,τι βλέπω ἐν ὀνείρῳ, ἔχει δι' ἐμὲ κατόπιν ὅλως ἰδιαίτερόν τι θέλγητρον."

— „Λέγεται" παρετήρησεν ὁ Μαριᾶνος ἀστειευόμενος „ὅτι μεταξὺ τοῦ μαγνητιστοῦ καὶ τοῦ μαγνητισθέντος μέσου ἀναπτύσσεται πάντοτε ἔρως τις ἐκ τοῦ μαγνητικοῦ ὕπνου παραγόμενος. Τὰ δύο ταῦτα φαινόμενα δύνανται νὰ ἔχωσι συγγένειάν τινα πρὸς ἄλληλα."

Ἐπῆλθε βραχεῖά τις σιωπή.

— „Λοιπόν, τί ποιητέον;" ἠρώτησεν ἐπὶ τέλους ὁ καθηγητής. „Ἀφῆκα ἐν Νεαπόλει ὅλα μου τὰ ὑπάρχοντα, τὰ πέντε μου βιβλία, τὸ φόρεμά μου καὶ τὸν ἐπενδύτην μου . . . Ἂν δὲν ἐπιστρέψω, πρέπει νὰ τὸ ἀναγγείλω, διὰ νὰ μὴ νομίζουν ὅτι ἐδραπέτευσα ἢ ὅτι κατεβροχθίσθην ὑπὸ τοῦ Βεζουβίου."

„Θεωρῶ τὰς διακοπὰς ὡς ὁριστικῶς παραδεδεγμένας. Εἴτε μετὰ τῆς Ἀγγλίδος εἴτε ἄνευ αὐτῆς, αἱ διακοπαὶ ὅμως ἐξ ἅπαντος θὰ γείνωσιν."

— „Εν Σορρέντῳ", προσέθηκεν ὁ Ἀδριανός.

— „Ὅπου καὶ θὰ μεταβῶμεν αὔριον" εἶπεν ὁ Σενούτας. „Σήμερον ἀναπαυόμεθα ὑπὸ τὰς καστανέας . . ."

„Ἀμετακλήτως;" ἠρώτησεν ὁ Ἀδριανός.

„Δύο καθ' ἑνός· ἡ ἀπόλυτος πλειονοψηφία εἶνε μεθ' ἡμῶν" ἀνεφώνησεν ὁ κόμης. „Τώρα πηγαίνω νὰ φροντίσω περὶ τοῦ φαγητοῦ ὅπως εἶνε ἀνάλογον πρὸς τὴν φιλικὴν ἡμῶν *συνεσείαν* . . ."

Ὁ Σενούτας παρετήρει τὸν ἀπερχόμενον μετὰ εἰρωνικοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὴν τελευταίαν ἔκφρασιν μειδιάματος.

Διῆλθον τὴν ἡμέραν διαλεγόμενοι περὶ διαφόρων πραγμάτων, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ γηραιοῦ Σενούτα, προσέχοντος ὅπως μὴ θιγῶσι ζητήματα λίαν ἐρεθιστικὰ διὰ τὸν Ἀδριανόν. Ἡ συζήτησις τῆς προτεραίας ἐνεποίησεν ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν ἐπὶ τοῦ Ἀδριανοῦ, ὁσάκις δὲ οὗτος ἐπανήρχετο εἰς τὸ αὐτὸ θέμα, ὁ καθηγητὴς ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ κόμητος προσεπάθει νὰ ἐμποδίσῃ πᾶσαν ἐμπαθῆ καὶ παράφορον φιλονεικίαν. Ὁ κόμης ἦτο πρὸς τοῦτο χρησιμώτατος, διότι εἶχεν ἀνεξάντλητον προμήθειαν ἀνεκδότων ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ κόσμου, ξένων εὐφυολογιῶν καὶ ἰδίων ἀστειοτήτων. Ὁ Ἀδριανος μετὰ τὴν ταραχὴν καὶ τὸν κάματον τῆς προτεραίας ἦτο ἐξησθενωμένος, σιωπηλὸς καὶ ἀφῃρημένος. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν συνεκέντρου τὰς δυνάμεις του καὶ ἐγειρόμενος περιεπάτει ἐν τῷ δωματίῳ βεβυθισμένος εἰς σκέψεις. Ὁ καθηγητὴς ὑπώπτευεν αὐτὸν ὡς ἀσχολούμενον διανοητικῶς περὶ τὸ ποίημά του. Παρετήρησε μάλιστα ὅτι ὁ ποιητὴς ἐπανελάμβανεν ἐνίοτε δὶς ἢ τρὶς τὸ αὐτὸ πρᾶγμα καὶ ἦτο προφανῶς ἀφῃρημένος.

Ὁ κόμης ἦτο μέγας οἰνογνώμων ἠγάπα δὲ καθ' ὑπερβολὴν καὶ τὰ νόστιμα καὶ ἐκλεκτὰ ἐδέσματα, διὰ τοῦτο ἐκοπίασε πολύ, ὅπως τὸ γεῦμα ἀνταποκριθῇ πρὸς πάσας τὰς ἀπαιτήσεις του. Ἂν καὶ ἦτο παντελῶς ἀδύνατος ὁ ἀποφυγὴ κακῶν τινων συνηθειῶν τῆς ἰταλικῆς μαγειρικῆς, οὐχ ἧττον ὅμως κατώρθωσεν ὅπως στρωθῇ ἡ τράπεζα περὶ τὸ ἑσπέρας μὲ πολυτελέστατα ἐδέσματα καὶ ἐκλεκτοτάτους οἴνους. Ὁ Ἀδριανὸς ἔτρωγεν ὀλίγον καὶ ἦτο ἀφῃρημένος, ἔπινεν ὅμως εὐχαρίστως καὶ κατώρθωσε μετ' οὐ πολὺ νὰ γείνῃ φαιδρὸς καὶ εὔθυμος. Ἀλλ' ἡ εὐθυμία του εἶχε βαρύθυμόν τινα καὶ ἀλγεινὴν ἀντήχησιν. Ὡμολόγησε μάλιστα τὴν μεταμέλειάν του ὅτι δὲν ἠκολούθησαν τὴν Μὶς Ῥόζαν εἰς Πομπηΐαν. Δὲν εἶχον ὅμως φθάσῃ εἰσέτι εἰς τὰ ἐπιδόρπια, ὅτε αἴφνης ἡ ὡραία Ἀγγλὶς ἐνεφανίσθη εἰς τὸ ἑστιατόριον, φοροῦσα ἐνδυμασίαν τοῦ ταξειδίου καὶ κρατοῦσα ἀνὰ χεῖρας τὸ λεύκωμά της.

„Ἀκούσατε, κύριοι, τί μου συνέβη", εἶπε φαιδρὰ καὶ γε-

λῶσα. „Ἤθελα νὰ ἰχνογραφήσω ἐν Πομπηΐᾳ καὶ μόλον ὅτι εἶχα μαζῆ μου ἔγγραφον ἄδειαν πρὸς τοῦτο, ἠναγκάσθην ὅμως ν' ἀναχωρήσω ἄπρακτος. Εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ „Διομήδους" μὲ ἐδηλητηρίασαν μὲ ἐν ἀκριβώτατον καὶ ἐλεεινὸν πρόγευμα. Σώσατέ με, κύριοι!"

Ὁ Ἀδριανός, τὸν ὁποῖον ἡ Ἀγγλὶς προσητένιζεν ὁμιλοῦσα, ἔσπευσε πρῶτος πρὸς σωτηρίαν της. Ὁ Μαριᾶνος ἔδραμεν, ὡς εἰκός, εἰς τὸ μαγειρεῖον. Ὁ καθηγητὴς ἤρξατο διαλεγόμενος μετὰ τῆς κυρίας Τρελλάβνεῦ, ὑφ' ἧς ἐχαιρετίσθη μετ' ἰδιαζούσης ὑπολήψεως. Ἐν τοσούτῳ ἡ Μὶς Ῥόζα ἐπλησίασε πρὸς τὸν Ἀδριανόν.

— „Φαίνεσθε σήμερον ἐκτάκτως ἀδύνατος καὶ ὠχρός" εἶπε ταχέως, „πρέπει νὰ φροντίζετε περισσότερον περὶ τῆς ὑγείας σας. Λησμονήσατε ὀλίγον καιρὸν τὰ βιβλία καὶ τὴν ποίησιν."

— „Κατοικῶ ἤδη δύο ἡμέρας ἐν τῇ πεζότητι καὶ τρέφομαι ἐξ αὐτῆς. Περισσότερον δὲν δύναταί τις βεβαίως ν' ἀπαιτήσῃ", ἀπήντησεν ὁ Ἀδριανός.

— „Οἱ φίλοι σας" προσέθηκεν ἡ Ἀγγλὶς ἀτενίζουσα αὐτὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, „ὤφειλον νὰ σᾶς λάβωσιν ὑπὸ τὴν κηδεμονείαν των. Δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ συγκαταριθμῶ ἐμαυτὴν πρὸς ἐκείνους, ἀλλ' ἐπεθύμουν νὰ σᾶς περιορίσω. Ἀναλογίσθητε τὴν μητέρα σας καὶ τάς περὶ ὑμῶν φροντίδας της, καὶ φείδεσθε τῆς ὑγείας σας χάριν ἐκείνης, ἂν ὄχι διὰ τὸν ἑαυτόν σας."

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους, ὧν τὴν δριμύτητα ἐμηδένιζεν ἡ γλυκύτης ἐκφραστικωτάτων βλεμμάτων, μετεστράφη αἴφνης ἡ Μὶς Ῥόζα ὅπως ἀποθέσῃ τὸν πῖλον, τὸ λεύκωμα, τὸ ἀλεξήλιον καὶ τὰ ζωγραφικὰ σκεύη καὶ ἐργαλεῖα . . . . Ἴσως ἠθέλησε ν' ἀποκρύψῃ τὸ ἐρύθημα τοῦ προσώπου της. Ἡ φωνή της ἦτο τοσοῦτον συμπαθητικὴ διὰ τὸν Ἀδριανόν, ὥστε οὗτος μετά τινος ἀσυνήθους, φιλοφρονητικῆς σπουδῆς ἔδραμε πρὸς τὴν Ἀγγλίδα ὅπως προσφέρῃ αὐτῇ τὰς ὑπηρεσίας του. Τὰ βλέμματά των συνηντήθησαν αὖθις καὶ ὁ Ἀδριανὸς ἔγεινεν ἀνήσυχος καὶ σιωπηλός. Ἐπὶ τοῦ προσώπου του ἐγίνετο καταφανὴς ὁ ἐνδόμυχος ἀγών, ὅστις ὅμως μετ' ὀλίγον κατηυνάσθη καὶ ἀντικατεστάθη ὑπὸ αἰσθηματικῆς τινος καὶ ἠρέμου ψυχικῆς διαθέσεως. Ὁ Ἀδριανὸς ἐφαίνετο προδήλως ὅτι ἄφινεν ἐλεύθερον καὶ ἀχαλίνωτον τὴν ὁρμὴν τῶν αἰσθημάτων του. Οὐδέποτε ἐφάνη τοσοῦτον εὐγενὴς καὶ περιποιητικὸς πρὸς τὴν Ἀγγλίδα, οὐδέποτε δὲ ἡ Ἀγγλὶς ἦτο τοσοῦτον φαιδρὰ καὶ περιχαρής. Ἐν τῇ χαριεστάτῃ, φιλικῇ, ἀδελφικῇ αὐτῆς συμπεριφορᾷ πρὸς τὸν Ἀδριανὸν πολὺ δυσκόλως ἠδύνατό τις νὰ διακρίνῃ φιλαρέσκειαν καὶ ἐρωτοτροπίαν, ἐκτὸς ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι κατόρθου νὰ καλύπτῃ αὐτὴν διὰ τῆς ὑψίστης τεχνικῆς ἀφελείας. Μόνος ὁ κόμης Μαριᾶνος, ὅστις μακρόθεν παρετήρει τὰ γινόμενα, ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ τοιαύτην τινὰ ὑποψίαν περὶ τῆς ἐλευθέρας μὲν καὶ τολμηρᾶς ἀλλ' ἀφελοῦς καὶ ἀθῴας νεάνιδος.

Τὸ γεῦμα ἤρχισεν ἐκ νέου, καρυκευόμενον ἤδη καὶ ἀρωματιζόμενον διὰ ζωηρᾶς καὶ εὐτραπέλου συνδιαλέξεως. Καὶ αὐτὴ ἡ κυρία Τρελλάβνεῦ καὶ ὁ καθηγητὴς ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν διάλεξιν, ἀλλ' οἱ κυρίως κατάρχοντες τοῦ λόγου ἦσαν ἡ τὴν φορὰν ταύτην ἐκτάκτως ζωηρὰ καὶ εὔθυμος Μὶς Ῥόζα καὶ ὁ ὑπ' αὐτῆς παρασυρόμενος Ἀδριανός. Ἤρχισαν νὰ ὁμιλῶσι περὶ τῶν καλλονῶν τῆς φύσεως καὶ κατέληξαν εἰς τὴν καλλιτεχνίαν, ἥτις τοσοῦτον λαμπρῶς ἀντιπροσωπεύεται εἰς τὰ μουσεῖα της Νεαπόλεως. Ἡ Ἀγγλὶς ἦτο καλλιτέχνις οὐ μόνον ὅπως πᾶσαι αἱ θυγατέρες τῆς Ἀλβιόνος, εἰς ὧν τὴν ἀνατροφὴν ἀνήκει καὶ ἡ θεραπεία τῶν ὡραίων τεχνῶν, ἀλλὰ ψυχῇ τε καὶ σώματι.

— „Ἡ καλλιτεχνία καὶ πᾶν ὅ τι αὕτη παράγει" ἔλεγεν ἐξηγοῦσα τρόπον τινὰ τὸ αἴτιον τοῦ πυρετώδους ζήλου της, „εἶνε τὸ πολιτιμότατον πρᾶγμα τοῦ κόσμου. Εἰς ὅλα τὰ πράγματα ἐπακολουθεῖ ἡ ἀποθάρρυνσις καὶ ἀπογοήτευσις· μόνη ἡ τέχνη γοητεύει διαρκῶς καὶ ἡδύνει τὸν βίον."

„Μάλιστα· ὅταν περιοριζώμεθα εἰς τὸ θεωρεῖν καὶ θαυμάζειν", παρετήρησεν ὁ κόμης, ὅστις μετὰ προφανοῦς ἀγωνίας προσεπάθει νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν συνδιάλεξιν· „οἱ καλλιτέχναι ὅμως, οἵτινες δημιουργοῦσιν αὐτοί, ἀγωνίζονται, ψεύδονται τῶν ἐλπίδων καὶ ἀπογοητεύονται . . ."

„Ἀλλ' αἱ ἀπογοητεύσεις αὗται γίνονται κατόπιν διδακτικαί", ἀνεφώνησεν ἡ Ἀγγλίς. „Δι' αὐτῶν χωροῦμεν εἰς τὰ πρόσω, διότι τὸ βασίλειον τῆς τέχνης εἶνε ἀπέραντον! . . . Ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω τοὺς καλλιτέχνας ἐκείνους, οἵτινες διηνεκῶς παραπονοῦνται, ὅτι ἡ τέχνη δὲν ἀμείβει τὴν ἐπίπονον αὐτῶν ἐργασίαν . . . Οὗτοι δὲν εἶναι ἀληθεῖς καλλιτέχναι. Ἡ καλλιτεχνικὴ δημιουργία αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν παρέχει τοσαύτην εὐδαιμονίαν, ὥστε χάριν αὐτῆς δύναταί τις νὰ ὑποφέρῃ καὶ τὴν πεῖναν."

„Αὐτὰ λέγονται ὑπὸ τοιούτων καλλιτεχνῶν, οἷα εἴσθε σεῖς, εὐγενεστάτη δεσποινίς, ἥτις οὐδέποτε ἐπεινάσατε" εἶπεν ὁ κόμης Μαριᾶνος.

— „Τὸ κακὸν εἶνε πραγματικῶς, ὅτι περὶ τὴν θεραπείαν τῶν ὡραίων τεχνῶν ἀσχολοῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀναγκάζονται νὰ ἐξασκῶσιν αὐτὰς ὡς βιοποριστικὸν μέσον", προσέθηκεν ἡ Ἀγγλίς, „ἐνῷ αἱ ὡραῖαι τέχναι εἶναι μόνον δι' ἐκείνους, οἵτινες εἶναι ἄξιοι τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀξιώματος, ἢ δι' ἐκείνους, οἵτινες ὑπὸ τῆς τύχης εὐνοηθέντες δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην νὰ φροντίζωσι περὶ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου. Εἶνε ἀνάξιον, νὰ συνδέεται ἡ τέχνη μετὰ τοῦ ἐπιγείου καὶ πεζωτάτου ζητήματος τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου!"

„Ἡ τύχη ὅμως συνέδεσεν αὐτὰ δυστυχῶς!" εἶπεν ὁ Μαριᾶνος.

„Δι' ἐμέ" εἶπεν ἡ Μὶς Ῥόζα, „αἱ τέχναι ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν ἡ τέχνη, διότι τὴν θεωρῶ ὡς μίαν καὶ ἑνιαίαν, ἵσταται εἰς τὸν οὐδὸν τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐκκλησίας. Δι' ἐμὲ ἡ τέχνη εἶνε δευτέρα θρησκεία, ἐν αὐτῇ δὲ διαβλέπω ὡσαύτως τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς."

Ὁ Ἀδριανὸς ἐχειροκρότησε καὶ οἱ ὀφθαλμοί του ἀνέλαμψαν.

„Οὕτως ἔχει!" ἀνεφώνησε κατενθουσιασμένος. „Ἡ τέχνη εἶνε θρησκεία διὰ τοὺς κεκλημένους, διὰ τοὺς ἐκλεκτούς! Μόνοι οὗτοι δύνανται νὰ τὴν κατανοήσωσι καὶ νὰ τὴν αἰσθανθῶσιν. Ὅστις στερεῖται τῆς δυνάμεως ταύτης, φαίνεται εἰς ἐμὲ ὡς τὸ ἀτελέστατον, ἀνάπηρον δημιούργημα.

— „Ὑμεῖς, εὐγενεστάτη δεσποινίς, πρέπει νὰ εἶσθε εὐδαιμονεστάτη, ἀφοῦ δύνασθε νὰ ἀφοσιώνεσθε ἐντελῶς εἰς τὴν θεραπείαν τῶν Μουσῶν", εἶπεν ὁ κόμης διακόπτων τὸν Ἀδριανόν.

— „Θεωρῶ ἐμαυτὴν πράγματι εὐδαίμονα", ἀπήντησεν ἡ Μὶς Ῥόζα „καὶ δὲν θ' ἐθαύμαζον, ἂν ἄλλοι μὲ ἐζήλευον."

— „Πῶς! Εἰς ὑμᾶς λοιπὸν δὲν λείπει τίποτε;" ἐξηκολούθησεν ἀνηλεῶς ὁ κόμης „ἡ καρδία σας λοιπὸν μόνης τῆς ὄψεως ταύτης τοῦ ὡραίου αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην;"

Ἡ Μὶς Ῥόζα ἠρυθρίασεν, ἀλλὰ δὲν κατελήφθη οὐδ' ὑπὸ τῆς ἐλαχίστης συγχύσεως ἢ ἀμηχανίας.

„Πῶς ἐννοεῖτε τοῦτο;" ἠρώτησεν ἁπλῶς.

— „Ἡ οἰκογένεια, οἱαδήποτε κλίσις καὶ συμπάθεια, αἴσθημά τι δεσμεῖον τὴν καρδίαν εἶναι φυσικὰ ἀνάγκαι διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἰδίᾳ διὰ τὸ γυναικεῖον φῦλον."

— „Καὶ ἂν σᾶς ἀπαντήσω, κύριε κόμης, ὅτι ὑπάρχουσι καλλιτεχνικαὶ ἰδιοσυγκρασίαι (ἃς τὰς ὀνομάσωμεν οὕτω)" ἀπήντησεν ἡ Μὶς Ῥόζα, „εἰς τὰς ὁποίας μόνη ἡ τέχνη ἀρκεῖ;"

— „Κατά τινας στιγμὰς τοῦ βίου ἴσως, ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε!" ἀνεφώνησεν ὁ Μαριᾶνος. „Θὰ ἔλθῃ καιρός, καθ' ὃν ἡ ἐγκαταλειφθεῖσα καρδία θὰ ἐκδικηθῇ καὶ θ' ἀπαιτήσῃ τὰ δικαιώματά της . . ."

— „Δὲν εἰξεύρω, ἴσως· ὑμεῖς γνωρίζετε καλήτερα τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν" ἀπήντησεν ἡ Ἀγγλὶς μετὰ ψυχρότητος. „Ἐγὼ ὅμως θὰ ἐθεώρουν τὴν ἀφύπνισιν ταύτην τῆς καρδίας ὡς δυστύχημα, ὡς ἀλγηδόνα τοῦ βίου."

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἠθέλησε προφανῶς ἡ Μὶς Ῥόζα ν' ἀποκλίνῃ ἀπὸ τῆς ἀπρεποῦς ταύτης διευθύνσεως τοῦ διαλόγου, διότι στραφεῖσα πρὸς τὸν Ἀδριανὸν ἠρώτησεν, ἂν παρετήρει τὰς τελείας καλλονὰς τῶν ἰταλικῶν τούτων τοπείων, τῶν ἀκτῶν ἐκείνων τῆς θαλάσσης, ἃς τοσοῦτον ἠγάπων οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι, καὶ αἵτινες διὰ τῶν ὡραίων γραμμῶν καὶ τῶν λαμπρῶν χρωμάτων ἐνέβαλλον αὐτὴν εἰς ἔκστασιν."

„Καὶ εἰμπορεῖτε νὰ ἀμφιβάλλετε;" ἀπήντησεν ὁ Ἀδριανός. „Εἶμαι ζωγράφος τοπείων κατὰ τὸν ἰδικόν μου τρόπον, καὶ ἂν δὲν εἰξεύρω νὰ μεταχειρίζωμαι τεχνηέντως τὸν χρωστῆρα, ἐν τούτοις ὅμως προσπαθῶ νὰ ζωγραφῶ διὰ λόγων . . ."

— „Καὶ βεβαίως μὲ λαμπρότερα χρώματα τῶν ἡμετέρων!" ἀπήντησεν ἡ Ἀγγλίς.

— „Ἀνεφέρατε, δεσποινίς, τοὺς Ῥωμαίους οἵτινες ἠρέσκοντο νὰ μένωσιν ἐν Βαΐκις καὶ νὰ ἱδρύωσι τὰς ἐπαύλεις των ἐν Παυσιλίππῳ καὶ Πομπηΐᾳ", ἤρχισε πάλιν ὁ Ἀδριανός. Ἀλλὰ πῶς ἐξηγεῖται, ὅτι οἱ λάτραι καὶ θαυμασταὶ οὗτοι τῆς φύσεως δὲν ἐζωγράφουν ποτὲ αὐτήν; Ἐν Πομπηΐᾳ οὐδεμία ὑπάρχει τοπειογραφία!"

— „Δὲν τὴν ἐζωγράφουν" ἀπήντησεν ἡ Ἀγγλὶς γελῶσα, „διότι δὲν ἤλπιζον οὔτε ἐθεώρουν δυνατὸν νὰ ἀναπαραγάγωσι διὰ τοῦ χρωστῆρος τὴν καλλονὴν ταύτην. Ἄλλως τε τὰ τοπεῖα δὲν ἐλλείπουσιν ἐν Πομπηΐᾳ, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι ἐπισκιάζουσιν αὐτά. Ἐγὼ νομίζω ὅτι οἱ τελευταῖοι Ῥωμαῖοι, οἵτινες ἐνταῦθα ἔκτιζον τὰς πλείστας κατοικίας καὶ ἐπαύλεις των, ὡς διεφθαρμένοι ἄνθρωποι διέφθειρον τὴν περιβάλλουσαν αὐτοὺς φύσιν καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠδύναντο ν' ἀγαπήσωσιν αὐτὴν διακαῶς. Πρὸς τὰ *ψαλλιδισμένα* καὶ *χτενισμένα* δένδρα, τὰ διαυσταυρούμενα κλήματα, τὰ ἐπὶ κιγκλίδων ἐκτεινόμενα ἐρπυστικὰ φυτά, τὰ ξεστὰ ὄρη καὶ ὅλους τοὺς τεχνητοὺς καλλωπισμοὺς τῆς φύσεως δὲν δύναταί τις νὰ συλλάβῃ ἀληθινὸν ἔρωτα . . . Οἱ Ῥωμαῖοι περιεβάλλοντο ὑπὸ τοιούτων πραγμάτων."

(*ἕπεται συνέχεια.*)

1. ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΔΟΣΤΟΓΕΒΣΚΗ, μετὰ βιογραφίας (ἐν σελ. 145).

2. ΕΝ ΗΝΘΙΣΜΕΝΩ ΛΕΙΜΩΝΙ. Κατὰ ἰχνογραφίαν τοῦ J. R. Wehle (ἐν σελ. 149).

3. Ο ΒΟΝΑΣΟΣ (ΑΓΡΙΟΤΑΥΡΟΣ) κατὰ ἰχνογραφίαν τοῦ Rich. Friese (ἐν σελ. 153). Ὁ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ εἰκόνι παριστάμενος ἄγριος βοῦς ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ καλλιτέχνου, τοῦ ἰχνογραφήσαντος αὐτόν, „Auerochsen" ἤτοι *ἀγριόταυρος*, ἀλλ' ὀρθοτέρα ἴσως θὰ ἦτο ἡ ὀνομασία Wisent, *βόνασος* (bonassus) πρὸς διάκρισιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ καθ' αὐτὸ ἀγριοταύρου (urus), ὅστις ἔχει μακρὰ τὰ κέρατα καὶ βραχείας καὶ εὐθυτενεῖς τὰς τρίχας. Καὶ ὁ Πλίνιος διακρίνει δύο διάφορα εἴδη ἐν Γερμανίᾳ ζώντων ἀγριοταύρων, οἵτινες μετεφέροντο εἰς Ῥώμην καὶ ἐδείκνυντο τῷ λαῷ ἐν ταῖς θηριομαχίαις. Ὁμοίως διακρίνουσιν οἱ ἀρχαιότεροι Γερμανοὶ συγγραφεῖς τὸν βόνασον (Wysent) ἀπὸ τοῦ ἀγριοταύρου (Urochs). Μόλις κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, τοῦ μὲν ἀγριοταύρου ἐντελῶς ἐκλιπόντος τοῦ δὲ βονάσου σπανιωτάτου ἐν Εὐρώπῃ καταστάντος, ἤρξαντο καὶ τὰ ὀνόματα ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν νὰ συγχέωνται ὑπὸ τῶν Γερμανῶν.

Ὁ βόνασος ἠφανίσθη ἐντελῶς ἐκ τῶν δασῶν τῆς Εὐρώπης καὶ ἤδη ἐνδιαιτᾶται μόνον ἐν τῷ Καυκάσῳ καὶ πρὸ πάντων ἐν τῷ δάσει Bialowicza τῆς ῥωσσικῆς ἐπαρχίας Γρόδνο. Ἐν τῷ πυκνοτάτῳ τούτῳ δάσει, ὅπερ ἔχει ἔκτασιν μεγαλητέραν τῶν 30 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων καὶ ἕνεκα τῆς ἀγριότητός του εἶνε σχεδὸν ἐντελῶς ἀπρόσιτον εἰς τοὺς κυνηγούς, ἐνδιαιτῶνται οἱ ἀγριόταυροι τοῦ εἴδους τούτου· τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἀνέρχεται εἰς 1500 περίπου. Ὁ περιεργότατος οὗτος τύπος τῶν βονάσων κατωρθώθη να διατηρηθῇ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν οὐ μόνον ἕνεκα τῆς ἀγρίας φύσεως τοῦ δάσους, ἐν ᾧ ζῶσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν αὐστηροτάτων ποινῶν, αἵτινες ἀπειλοῦσι τοὺς τυχὸν φονεύοντας τὰ σπανιώτατα ταῦτα ζῶα.

Ἂν καὶ ἐσώθη ἐκ τοῦ παντελοῦς ἀφανισμοῦ τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ἀγριοταύρων, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ διατηρηθῇ ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ καταστάσει ἀλλ' ὑπέστη, ὡς φαίνεται, τοῦ χρόνου προϊόντος σημαντικὰς μεταβολάς. Γερμανός τις χρονογράφος διηγεῖται ἡμῖν ὅτι ἐν ἔτει 1555 ἐφονεύθη εἷς βόνασος ἔχων μῆκος 13 ποδῶν καὶ ὕψος 7 ποδῶν, βάρος δὲ 19 ἑκατολλίτρων. Τὴν σήμερον τὸ μέγιστον μῆκος τῶν ζώων τούτων εἶνε 8 τὸ δὲ ὕψος 5 ποδῶν, τὸ δὲ μέγιστον βάρος 11 ἕως 12 ἑκατολλίτρων. Καὶ ἡ ἀγριότης τοῦ βονάσου ἠλαττώθη σημαντικῶς, διότι ἐνῷ ἐν τοῖς ἡρωϊκοῖς ᾄσμασι τοῦ μεσαίωνος παρίσταται τὸ ζῶον τοῦτο ὡς ὁ ἀγριώτατος καὶ κινδυνωδέστατος ἐχθρὸς τοῦ κυνηγοῦ, σήμερον εἶνε σχετικῶς ἥμερον καὶ ἀκίνδυνον.

Ὁ βόνασος εἶνε στενώτατος συγγενὴς τοῦ ἀμερικανικοῦ βοὸς Bison· ἀμφότεροι ἀνάγονται εἰς τὴν αὐτὴν φυλὴν καὶ διακρίνονται ἀπὸ τῶν λοιπῶν εἰδῶν τῆς οἰκογενείας τῶν ταύρων διὰ τοῦ εὐρέος καὶ κεκυρτωμένου μετώπου, τῶν βραχέων, στρογγύλων, πρὸς τὰ ἔσω καὶ πρὸς τὰ ἄνω κυρτουμένων κεράτων, καὶ διὰ τῶν πυκνῶν καὶ μακρῶν τριχῶν τοῦ λαιμοῦ.

Διάσημος πεζοπόρος. Εἷς ἐκ τῶν περιφημοτάτων ὁδοιπόρων τοῦ κόσμου ἦτο, πρὸ πεντήκοντα περίπου ἐτῶν, ὁ πολύπλαγκτος καὶ πολλῶν ἀνθρώπων ἄστεα καὶ νόον γνοὺς περιηγητὴς Ἐρνέστος Μένσεν. Υἱὸς ἱππάρχου, ἐν Bergen γεννηθεὶς καὶ προορισθεὶς διὰ τὴν ναυτιλίαν ἐπέμφθη παῖς ἔτι ὢν εἰς τὴν ναυτικὴν ἐν Κοπεγχάγῃ σχολήν, διήγαγε βραδύτερον τρικυμιώδη καὶ πλήρη περιπετειῶν βίον, διεκρίθη καὶ ἐν πολλαῖς ναυμαχίαις, τέλος δὲ παρέστη καὶ εἰς τὴν ἐν Ναβαρίνῳ μάχην (20. Ὀκτωβρ. 1827).

Μετὰ τριετῆ πλοῦν εἰς ὅλας τὰς θαλάσσας καὶ μετὰ τρία ταξείδια εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας ἐπανελθὼν εἰς Λονδίνον ἐν ἔτει 1818 ἐπεχείρησεν ὁ Μένσεν, συνεπείᾳ ἑνὸς στοιχήματος, τὰ πρῶτα αὐτοῦ ὁδοιπορικὰ κατορθώματα, ἐξ ὧν ἐκτήσατο εὐρωπαϊκὴν φήμην, τοῦτ' ἔστι δύο μακρὰς πορείας, τὴν μὲν ἐκ Λονδίνου εἰς Portsmouth (72 ἀγγλικὰ μίλια) ἐντὸς 9 ὡρῶν, τὴν δὲ ἐκ Λονδίνου εἰς Λιβερπούλην (150 ἀγγλικὰ μίλια) ἐντὸς 22 ὡρῶν.

Ἡ ταχυτάτη αὐτοῦ πορεία ἦτο ἡ ἐκ Παρισίων μέχρι Μόσχας, ἣν ἐξετέλεσεν ὡσαύτως συνεπείᾳ στοιχήματος μεταξὺ πολλῶν Ἀγγλων καὶ Γάλλων. Ὁ Μένσεν κατέλιπε τὴν πλατεῖαν τοῦ Vendome ἐν Παρισίοις τῇ 11. Ἰουνίου 1831, ὥρᾳ 4 καὶ 10 λεπτά, ἀφίκετο δὲ εἰς τὴν μεγάλην πύλην τοῦ Κρεμλίνου ἐν Μόσχᾳ τῇ 25. Ἰουνίου, 10 ὥρᾳ π. μ., οὕτως ὥστε διήνυσεν ἐντὸς 13½ ἡμερῶν 352 μιλίων διάστημα ἤτοι 25 ἕως 26 μίλια τὴν ἡμέραν.

Ἔτι μᾶλλον ἀξιοθαύμαστος ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν εἶνε ἡ ἐκδρομὴ ἐκ Μονάχου εἰς Ναύπλιον, ἣν ἐξετέλεσεν ἐν ἔτει 1833, ἀπὸ τῆς 6. Ἰουνίου 1 ὥρ. μ. μ. μέχρι 1. Ἰουλίου 9½ ὥρας π. μ., ὅπως μεταβιβάσῃ εἰς τὸν βασιλέα Ὄθωνα χαιρετίσματα καὶ γράμματα ἐκ τῶν ἐν Βαυαρίᾳ συγγενῶν αὐτοῦ.

Ἐν ἔτει 1836, τῇ 28. Ἰουλίου, ἐξεκίνησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῇ 27. Αὐγούστου ἔφθασεν εἰς Καλκούταν, ἐντεῦθεν δὲ ἀναχωρήσας πάλιν τῇ 1. Σεπτεμβρίου καὶ πεζοπορῶν διὰ μέσου τῆς κεντρικῆς Ἀσίας μὲ ταχύτητα τετραπλασίαν σχεδὸν τῆς τῶν καραβανῶν ἤτοι διανύων 19 μίλια τὴν ἡμέρον κατὰ μέσον ὅρον ἐπανέκαμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ Μένσεν εὑρίσκετο ἀπὸ τοῦ 1841 ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ πρίγκηπος τοῦ Pückler-Muskau. Ὁ πρίγκηψ, ὅστις καὶ αὐτὸς εἶχεν ἐπιχειρήσῃ πρότερον μεγάλα ταξείδια εἰς Αἴγυπτον, Μικρὰν Ἀσίαν, Τουρκίαν καὶ διαφόρους ἄλλας χώρας, εἶχε τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ Μένσεν ἦτο ὁ μόνος ἄνθρωπος ὅστις ἠδύνατο ν' ἀνακαλύψῃ τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου, καὶ δή τὰς πηγὰς τοῦ δυτικοῦ βραχίονος τοῦ Νείλου, τοῦ μεγίστου καὶ ἐκ μακροτάτων ἀποστάσεων ἐκπηγάζοντος τούτου παραποτάμου. Δικαίως ἐπίστευον πάντες ὅτι ὁ Μένσεν ἠδύνατο κάλλιον καὶ ἀσφαλέστερον παντὸς ἄλλου νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην, διότι εἶχεν ἤδη περιηγηθῆ χώρας κατοικουμένας ὑπὸ βαρβαροτάτων καὶ ἀγριωτάτων λαῶν, χωρὶς νὰ πάθῃ οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην βλάβην. Ὁ Μένσεν ἦτο ἔτοιμος νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸ μακρὸν τοῦτο ταξείδιον πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν πηγῶν τοῦ Νείλου, καὶ πρόγματι ἀνεχώρησε τῇ 11. Μαΐου 1842 ἐκ Muskau τῆς Σιλεσίας κατευθυνθεὶς πρῶτον εἰς Ἱερουσαλήμ, ἔνθα ἀφίκετο ἐντὸς 30 ἡμερῶν, ἐντεῦθεν δὲ μεταβὰς εἰς Κοῖρον καὶ διαμείνας αὐτόθι ὀλίγας ἡμέρας ἐπεχείρησε τὸ εἰς Νουβίαν ταξείδιόν του. Δυστυχῶς ὅμως τῇ 22. Ἰανουαρίου 1843 ἀπέθανεν ὁ Μένσεν ἐν Συένῃ τῆς μεσημβρινῆς Αἰγύπτου πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς τὸν σκοπόν του. Ὁ Μένσεν ἦτο μικροῦ μὲν ἀναστήματος, ἀλλ' ἰσχυρὸς τὸ σῶμα. Ἦτο κάτοχος πολλῶν γλωσσῶν καὶ πλείστων γεωγραφικῶν γνώσεων. Κατὰ τὰς μακρὰς αὐτοῦ πεζοπορίας μετεχειρίζετο ὡς ὁδηγὸν ἕνα γεωγραφικὸν χάρτην καὶ μίαν πυξίδα, καὶ τοιουτοτρόπως κατηύθυνε πρὸς τὸν σκοπὸν τὰ βήματά του, ὑπεράνω ὀρέων, διὰ μέσου δασῶν, ποταμῶν καὶ κοιλάδων. Τὰ ἕλη καὶ τέλματα διήρχετο φορῶν τὰ ὑψηλὰ νορβηγικά του ὑποδήματα, τοὺς δὲ ποταμοὺς κολυμβῶν. Τὴν πορείαν του ἤρχιζε καθ' ἑκάστην ὄρθρου βαθέος, ἀνεπαύετο δὲ ὀψὲ τῆς ἑσπέρας. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς πορείας ἐλάμβανεν ὡς τροφὴν τονωτικόν τινα χυμὸν ἐκ τοῦ φαρμακείου. Τὴν ἀϋπνίαν ἠδύνατο νὰ ὑπομένῃ ἐπὶ μακρὸν χρόνον.

Ἔκθεσις ἱστορικῶν χειροκτίων. Πρό τινων ἡμερῶν ἐτελέσθη ἐν Παρισίοις ἡ ἔναρξις πλουσιωτάτης ἐκθέσεως ἱστορικῶν *χειροκτίων*. Ἐν αὐτῇ εὑρίσκονται χειρόκτια ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν Ῥωμαίων, χειρόκτια τὰ ὁποῖα ἐφόρει εὐγενής τις Ἕλληνὶς κατά τινα ἑορτήν, χειρόκτια ἀρχαῖα ἀγγλικὰ καὶ γαλλικά. Ἐκ τῶν ἀγγλικῶν ἰδίᾳ ἓν ζεῦγος τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας Ἐλισάβετ εἶναι ἀξιοπαρατήρητον διὰ τὸ μέγεθός του, ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι αἱ χεῖρες τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ ἦσαν ἐκτάκτως μεγάλαι. Ἐν γένει δὲ παρατηρεῖται ὅτι τὰ νεώτατα χειρόκτια εἶναι τὰ μικρότατα, ἐνῷ τὰ ἀρχαιότερα ἔχουσιν ἔκτακτον μέγεθος. Ἐκ τῶν βασιλισσῶν τῶν ἡμετέρων χρόνων τὴν μικροτάτην χεῖρα φαίνεται ἔχουσα ἡ βασίλισσα τῆς Ἱσπανίας, ὡς δεικνύουσι τὰ μικρότατα χειρόκτια, ἅτινα ἐφόρει κατὰ τοὺς γάμους αὐτῆς.

Ἡ μεγίστη γέφυρα τοῦ κόσμου θὰ εἶνε ἡ ζευγνύουσα τὸ Calais μετὰ τοῦ Dover. Τὰ ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν μελετώμενα περὶ κατασκευῆς γεφύρας, ἑνούσης τὴν Ἀγγλίαν μετὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἠπείρου ἐν τῷ στενῷ τοῦ Καλαί, ἤρχισαν ἤδη νὰ προσλαμβάνωσι σπουδαιότατον χαρακτῆρα. Τὰ σχέδια πρὸς κατασκευὴν τῆς γιγαντιαίας ταύτης γεφύρας, τῆς μεγίστης τοῦ κόσμου, ἐπερατώθησαν ἤδη καὶ ἐνεκρίθησαν ὑπὸ τῆς διεθνοῦς (ἀγγλικῆς καὶ γαλλικῆς) ἐπιτροπῆς. Ἡ γέφυρα αὕτη θὰ ἔχῃ μῆκος 37 χιλιομέτρων, ἀνάλογοι δὲ προς τὸ τεράστιον τοῦτο μῆκος θὰ εἶναι καὶ αἱ λοιπαὶ αὐτῆς διαστάσεις. Ἐπὶ ἑκάστου τῶν γιγαντιαίων στύλων, οἵτινες θὰ κατασκευασθῶσιν ἐκ λίθων καὶ σιδήρου, θὰ ἵσταται ἀνὰ εἷς δι' ἠλεκτρικοῦ φωτὸς φωτιζόμενος φάρος.

Ἡ πολυτιμοτάτη ἀστερία (λίθος) τοῦ κόσμου ἔφθασεν ἐσχάτως εἰς Λονδίνον. Ὁ πολυτιμότατος οὗτος λίθος εὑρέθη ὑπό τινος ἐργάτου, ὅστις ἐφόρτωνε τὸ κάρρον του χώματα, ἐν τῇ νήσῳ Ceylon, ἥτις πλὴν τοῦ Madras εἶνε ὁ μόνος τόπος ἔνθα εὑρίσκονται αἱ ἀστερίαι. Ὁ ἐργάτης ἐπώλησε τὸν λίθον τοῦτον, ὅστις εἶχε βάρος 475 καρατίων, ἀντὶ 30 ρουπίων. Μετὰ πολλὰς ἀλλαγὰς δεσπότου ἠγορόσθη ὁ λίθος ὑπό τινος ἰνδοῦ ἐμπόρου ἀντὶ 9000 ρουπίων ἤδη δέ, μετὰ τὴν ἐπεξεργασίαν, ἔχει βάρος 170 καρατίων καὶ ἀξίαν ἀνωτέραν τῶν 30,000 ρουπίων. Ἡ ἀστερία αὕτη ἀπαστράπτει τέσσαρας φωτεινὰς ἀκτῖνας, αἵτινες ἑνοῦνται εἰς μίαν μόνην δεσμίδα ἀκτίνων.

Στατιστικά. Ἐν τῷ παρόντι καλλιεργοῦνται ἐν Εὐρώπῃ 4200 εἴδη ἀνθέων, ἐξ ὧν μόνον τὰ 420 ἤτοι 10 τοῖς ἑκατὸν ἔχουσιν οἱανδήποτε ὀσμήν. Τὰ συνηθέστατα ἄνθη εἶναι τὰ λευκά, ἅτινα ἀποτελοῦσι 1194 εἴδη, ἐξ ὧν 187 ὄζοντα. Κιτρίνων ἀνθέων ὑπάρχουσι 951 εἴδη, ἐξ ὧν 77 ὄζοντα, κυανοχρόων 594 εἴδη, ἐξ ὧν 31 ὄζοντα, ἰοβαφῶν (violet) 308 εἴδη, ἐξ ὧν μόνον 13 ἔχουσιν ὀσμήν. Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσι 240 εἴδη ἀνθέων διαφόρων χρωμάτων, ἐξ ὧν μόνα 28 ἀναπέμπουσιν ὀσμήν.

Πάντα ὁ ἴδιος. Ὁ Ἄγγλος Mr. Poole ἦτο πασίγνωστος διὰ τὴν μανίαν τὴν ὁποίαν εἶχε τοῦ νὰ στοιχηματίζῃ πανταχοῦ καὶ πάντοτε. Τῇ προτεραίᾳ τοῦ θανάτου του, ἐνῷ ἔπνεε τὰ λοίσθια, ἠρώτησε τὸν πλησίον του ἱστάμενον ἰατρόν, πόσον χρόνον εἰσέτι ἔμελλε νὰ ζήσῃ „Ἕως αὔριο τὸ γιῶμα", ἀπεκρίθη ὁ ἰατρός.

— „Ἔτσι;" ἐψέλλισεν ὁ ψυχορραγῶν μὲ ἀσθενῆ καὶ τρέμουσαν ἐκ τῆς ἀγωνίας φωνήν" καὶ ἐγὼ στοιχηματίζω 100 λίρες, ὅτι θὰ πεθάνω αὐτὴν τὴν νύχτα!"' Καὶ πράγματι ἐκέρδησε τὸ στοίχημα.

Μαγειρικὸν καὶ μουσικὸν ὄργανον. Ἡ θαυμασιωτάτη *σοῦβλα* τοῦ κόσμου ἦτο ἐξ ἅπαντος ἡ ἐν τῷ μαγειρείῳ τοῦ κόμητος Castel Maria, τοῦ πλουσιωτάτου κτηματίου ἐν Treviso τῆς Ἰταλίας, ἀποθανόντος ἐν ἔτει 1823. Εἰς τὴν ὀβελὸν τοῦτον ἠδύναντο νὰ ἀψηθῶσι συγχρόνως 130 ψητά. Ἐκτὸς τούτου ὅμως τὸ μαγειρικὸν τοῦτο ἐργαλεῖον εἶχε καὶ τὴν ἀνεκτίμητον ἰδιότητα νὰ παίζῃ 25 διάφορα μουσικὰ τεμάχια, κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ μάγειρος ἐκανόνιζε τὸν χρόνον τῆς ὀπτήσεως τῶν φαγητῶν. Ἀρνὶ ψητὸ à l'Anglaise π. χ. ἦτο καλὰ ψημένο κατὰ τὸ δωδέκατον μουσικὸν τεμάχιον, καπόνι à la Flamande κατὰ το δέκατον ὄγδοον καὶ οὕτω καθεξῆς. Οὐδέποτε ἡ μαγειρικὴ καὶ ἡ μουσικὴ εὑρέθησαν εἰς τοσαύτην ἁρμονίαν.

Τὰ ἐνδότερα τῆς Γροιλλανδίας. Ἐκ τῶν ἀνακοινώσεων τοῦ νεωστὶ ἐκ Γροιλλανδίας ἐπανακάμψαντος Δρ. Φρίθιοφ Νάνσεν, τοῦ τολμηροῦ ἐξερευνητοῦ τῶν περὶ τὸν βόρειον πόλον χωρῶν, ἐξαίρομεν τὰ ἑξῆς: Ἡ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐπικρατοῦσα παρὰ πολλοῖς γνώμη, ὅτι εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Γροιλλανδίας ὑπάρχουσι κατοικήσιμοι καὶ καλλιεργήσιμοι χῶραι, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἔλαβεν ἐπιβεβαίωσιν καὶ ἐπικύρωσιν. Οἱ περιηγηταὶ ἤρχισαν τὴν ἐκδρομὴν αὐτῶν τῇ 15. Αὐγούστου 1888 ἀπὸ τοῦ Umvik (64° 25 β. πλάτος). Κατὰ τὴν πορείαν αὐτῶν ἀνὰ τὰς παγετώδεις τῆς Γροιλλανδίας χώρας ὑπέστησαν τοσαύτας ταλαιπωρίας καὶ τηλικούτους κινδύνους, ὥστε κατ' οὐδένα τρόπον θὰ συγκατετίθεντο νὰ ἐπαναλάβωσι τὸ κινδυνῶδες τόλμημα. Εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας ὁ πάγος εἶχε κυματοειδῆ ὄψιν, τὸ δὲ ψύχος ἦτο φρικῶδες (45 ἕως 50° C. = 36 ἕως 40° R.) Οἱ ὁδοιπόροι οὐδὲν ἐμψυχον ὃν συνήντησαν κατὰ τὴν πορείαν αὐτῶν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας. Τὸ χιονῶδες στρῶμα, ὅπερ καλύπτει ὁλόκληρον τὴν χώραν, ἔχει, κατὰ τὰς ἐκτιμήσεις τοῦ Νάνσεν, πολλῶν χιλιάδων ποδῶν βάθος. Φυτῶν δὲ οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος ἀνεκαλύφθη καθ' ὅλον τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Γροιλλανδίας.

Ἡ κίνησις τῶν σημείων τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ ἕκαστον σημεῖον τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς κινεῖται πρὸς ἀνατολὰς μὲ ταχύτητα 1680 χιλιομέτρων τὴν ὥραν. Εἰς 45° βορείου εἴτε νοτίου πλάτους, π. χ. πλησίον τῆς Βενετίας, τὰ σημεῖα τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς κινοῦνται μὲ ταχύτητα 1120 χιλιομέτρων τὴν ὥραν, ἤτοι 17 χιλιομ. τὸ δευτερόλεπτον.

Πολύτιμα λείψανα τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς θρησκείας τῶν Ἰνδῶν Γαουτάμα Βούδδα ἀνεκαλύφθησαν ὑπὸ τοῦ Campbell ἔν τινι τύμβῳ ἔχοντι ὕψος 90 ποδῶν. Τὰ ἐν τῷ τύμβῳ τούτῳ ἀνευρεθέντα κειμήλια περιείχοντο ἐντὸς χρυσοῦ κιβωτίου ἔχοντος σχῆμα καστάνου· τὸ χρυσοῦν τοῦτο κιβώτιον περιείχετο ἐντὸς ἑτέρου ἀργυροῦ κιβωτίου, τοῦτο δὲ ἐντὸς στρογγύλου τινὸς χαλκίνου δοχείου· τὸ δοχεῖον τοῦτο εὑρίσκετο κεκλεισμένον ἐντὸς ἀργιλλίνου κιβωτοῦ, αὕτη δὲ πάλιν ἐντὸς μεγαλητέρας τινὸς λιθίνης κιβωτοῦ. Τὸ χρυσοῦν κιβώτιον φαίνεται ὡς ἐντελῶς νέον, ἂν καὶ ἦτο κεχωσμένον ἐν τῇ γῇ ὑπὲρ τὸ 2000 ἔτη. Ἐν αὐτῷ εὑρέθησαν ἑπτὰ ἀντικείμενα: τέσσαρες πολύτιμοι λίθοι, δύο τεμάχια ξύλου καὶ μικρόν τι ὀστάριον. Τὸ ὀστάριον τοῦτο εἶναι προφανῶς τὸ τιμαλφέστατον βουδδιστικὸν ἱερὸν ἀντικείμενον, χάριν τοῦ ὁποίου κατεσκευάσθησαν τὰ πέντε κιβώτια καὶ ὁ μέγας τύμβος. Ὁ Campbell εἶνε τῆς γνώμης ὅτι τὸ ὀστάριον τοῦτο εἶνε ἐκ τοῦ σκελετοῦ τοῦ Βούδδα.

Silphium laciniatum εἶνε τὸ βοτανικὸν ὄνομα τοῦ παραδοξοτάτου ἐκείνου φυτοῦ, ὅπερ φύεται εἰς τοὺς λειμῶνας τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ἰδίᾳ δὲ ἐν Τέξας καὶ Ὀρεγόν, καὶ τὸ ὁποῖον ἕνεκα τῆς θαυμασίας αὐτοῦ ἰδιότητος ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ „πυξὶς" ἢ „πολοτρόπιον" (κατὰ τὸ ἡλιοτρόπιον). Ἡ θαυμασία ἰδιότης τοῦ φυτοῦ τούτου συνίσταται ἐν τούτῳ, ὅτι τρέπει τὰ φύλλα του πάντοτε πρὸς Βορρᾶν καὶ τοιουτοτρόπως παρέχει εἰς τοὺς ταξειδεύοντας τὴν ὑπηρεσίαν τῆς μαγνητικῆς βελόνης. Οἱ κυνηγοὶ καὶ οἱ νομαδικὸν βίον ἄγοντες κάτοικοι τῶν χωρῶν ἐκείνων γινώσκουσι καλῶς τὴν παράδοξον ταύτην ἰδιότητα τοῦ *ῥαβδωτοῦ σιλφίου*, ὅπερ μεταχειρίζονται ὡς οἱ ναυτιλλόμενοι τὴν πυξίδα, ὁ δὲ στρατηγὸς Alvord ἐγνώρισεν αὐτὴν τῷ ἐθνικῷ Ἰνστιτούτῳ ἐν Οὐασιγκτῶνι. Πολλοὶ καθηγηταί, ἐν οἷς καὶ ὁ Witney, ὁ Gray καὶ ὁ Meham, ἐξήτασαν ἐπιμελῶς τὸ φυτὸν τοῦτο, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐξερευνήσωσι ποῦ ἔγκειται τὸ μυστήριον τῆς πρὸς τὸν βόρειον πόλον τροπῆς τῶν φύλλων αὐτοῦ.

Ἀνδριὰς τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας Βικτωρίας ἀνηγέρθη ἀπέναντι τοῦ ἐν Λονδίνῳ πανεπιστημίου καὶ ἀπεκαλύφθη ἐνώπιον πολυπληθεστάτης ὁμηγύρεως ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος τῆς Οὐαλίας. Τὸ ἄγαλμα, ἔργον τοῦ Γερμανοῦ ἀγαλματοποιοῦ Böhm, εἶνε κατεσκευασμένον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου καὶ παριστᾷ τὴν βασίλισσαν ἐν τῇ στολῇ, ἣν ἐφόρει κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς στέψεως αὐτῆς, φέρουσαν τὸ στέμμα ἐπὶ κεφαλῆς καὶ κρατοῦσαν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ τὸ ἐπίσημον ἔγγραφον τῆς ἱδρύσεως τοῦ πανεπιστημίου.

Τὸ ἐπὶ τοῦ πύργου τοῦ Eiffel ἠλεκτρικὸν φῶς εἶνε εἰς τὸν ἄοπλον ὀφθαλμὸν εὐκρινῶς ὁρατὸν μέχρι τοῦ Fontainebleau, ἤτοι εἰς ἀπόστασιν ἑξήκοντα χιλιομέτρων· διὰ τοῦ τηλεσκοπίου δὲ ὁρώμενον διακρίνεται ἐκ τοῦ Bar-sur-Aube, ἤτοι ἐξ ἀποστάσεως 160 χιλιομέτρων. Τὸ φῶς τοῦτο τοῦ πύργου εἶνε ἀσφαλέστατον μέσον, δι' οὗ δύνανται νὰ δίδωνται σημεῖα συνεννοήσεως μεταξὺ σημαντικῶν ἀποστάσεων. Ἂν ὁ πύργος οὗτος ὑπῆρχε κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων, θὰ ἠδύνατο νὰ παράσχῃ πλείστας ὠφελείας εἰς τοὺς πολιορκουμένους.

Τὸ πρωτότυπον χειρόγραφον τοῦ κοινοῦ προσευχηταρίου „Common Prayer Book" τῆς ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας, ὅπερ ἐγράφη ἐν ἔτει 1549, εἶχεν ἀπολεσθῇ τῷ 1819 κατ' ἀνεξήγητον τρόπον. Ἐσχάτως τὸ σπουδαιότατον τοῦτο διὰ τὴν ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν ἔγγραφον ἀνευρέθη τυχαίως καὶ ἀπροσδοκήτως μετεξὺ παλαιῶν τινων πρακτικῶν τῆς βουλῆς ἐν Οὐεστμίνστερ.

Πρὸς παῦσιν τοῦ ἱδρῶτος τῶν ποδῶν συνιστᾷ τὸ ἰατρικὸν τμῆμα τοῦ γερμανικοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν ὡς εὐθηνόν, ἀσφαλὲς καὶ ἀνεπιβλαβὲς μέσον τὸ χρωματικὸν ὀξύ. Ἡ συνταγὴ ἔχει ὡς ἑξῆς: Ἐμβαπτίζομεν ὀλίγον πεπιλημένον βάμβακα (*βάτα*), ὃν κρατοῦμεν διά τινος μικρᾶς λαβίδος, εἰς διάλυσιν 10 τοῖς ἑκατὸν χρωμακοῦ ὀξέος, καὶ εἶτα ἀλείφομεν δι' αὐτοῦ τὰ πέλματα των ποδῶν (τὰς *πατούσας*) καὶ τὴν μεταξὺ τῶν δακτύλων ἐπιδερμίδα. Ἂν ἡ ἵδρωσις τῶν ποδῶν εἶναι ἰσχυρό, ἐπαναλαμβάνομεν τὴν ὡς ἀνωτέρω ἀλειψιν τῶν ποδῶν καθ' ἕκαστον δεκαπενθήμερον ἢ εἰκοσαήμερον, ἂν δὲ ἡ ἵδρωσις εἶνε ἐλαφρά, καθ' ἕκαστον τεσσαρακονθήμερον ἢ ἑξηκονθήμερον. Ἂν οἱ πόδες εἶναι πληγωμένοι, μεταχειριζόμεθα κατ' ἀρχὰς διάλυσιν 5 τοῖς ἑκατόν, μόλις δὲ μετὰ τὴν ἴασιν τῆς ἐπιδερμίδος δυνάμεθα νὰ κόμωμεν χρῆσιν τῆς ἰσχυροτέρας διαλύσεως (10 τοῖς ἑκατόν). Κατὰ τοὺς θερμοτάτους μῆνας τοῦ θέρους συμβαίνει ἔνιοτε, μετὰ τὴν ἄλειψιν τῶν ποδῶν νὰ παρουσιασθῇ ἰσχυροτέρα ἐφίδρωσις ὁλοκλήρου τοῦ σώματος, ἥτις ὅμως ἐκλείπει μετὰ μίαν ἢ δύο ἡμέρας ἄνευ τῆς ἐλαχίστης βλάβης τῆς ὑγείας.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

☛ Γενομένης ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Διευθύνσεως ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ πανοσιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου Κωνστ. Καλοζύμη ἐνταῦθα τῆς κληρώσεως τῶν δώρων τῆς Κλειοῦς ἐκέρδησαν ἐκ τῶν διανεμηθέντων 301 ἀριθμῶν οἱ ἑπόμενοι.

Ἀριθ.	54, 169, 203	ἀνὰ	4	τόμ. χρυσ.	1885—88
„	8, 188, 300	„	3	„ „	1886—88
„	95, 139, 297	„	2	„ „	1887—88
„	59, 140, 220	„	1	„ „	1888.

Ὁ δὲ ἀριθμὸς **67** ἐκέρδισε τὴν εἰκόνα τοῦ Διαδόχου μετὰ τῆς Μνηστῆς του πριγκιπίσσης Σοφίας.

— ΛΕΞΙΚΟΝ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ἐξεδόθησαν τὰ φυλλάδια 9 καὶ 10. Ἐκδόται Μπάρτ καὶ Χίρστ ἐν Ἀθήναις.

— ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ. 19—20. Ἀλκιβιάδης ἑλληνικαὶ σκηναὶ ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ ὑπὸ Γ. Ι. Δουρούτη καὶ Κ. Χ. Βάμβα. Ἐκδόται Μπάρτ καὶ Χίρστ ἐν Ἀθήναις.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΣΤΕΝΟΓΡΑΦΙΑΣ.

Ἡ σημειογραφία ἤτοι, ὡς ὀνομάζεται νῦν, ἡ στενογραφία ἦτο ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἤδη κατὰ τοὺς πρὸ Χριστοῦ χρόνους, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν πηγῶν. Καὶ δὴ περὶ τῆς πρώτης ἀρχῆς τῆς τέχνης ταύτης ἀναφέρει ὁ σύγχρονος τῷ Νέρωνι M. Vel. Probus ἐν τῷ περὶ ἀρχαίων (στενογραφικῶν) σημείων συγγράμματί του (de notis antiquis), ὅτι οἱ ἀρχαῖοι, πρὶν ἢ εὑρεθῶσιν εἰσέτι τὰ στενογραφικὰ σημεῖα (notae), μετεχειρίζοντο κατὰ γενικῶς παραδεδεγμένην σύμβασιν μόνον τὰ ἀρχικὰ γράμματα τῶν λέξεων ἀντὶ τῶν λέξεων αὐτῶν. Τὰ ἀρχικὰ ταῦτα γράμματα ὠνομάζοντο, κατά τινα μαρτυρίαν τοῦ Ἰσιδώρου, notae vulgares, ὡς ἐφευρέτην δὲ τοῦ στενογραφικοῦ τούτου συστήματος ἀναφέρει ὁ αὐτὸς Ἰσίδωρος τὸν Ἔννιον, ὅστις εἰσήγαγε 1100 τοιαῦτα *κοινὰ σημεῖα*. Εἶνε ὅμως λίαν ἀμφίβολον ἂν ὁ ὑπὸ τοῦ Ἰσιδώρου ὀνομαζόμενος οὗτος Ἔννιος εἶνε ὁ περίφημος ποιητής (ἀκμάσας 239—119 πρὸ Χρ.), πολὺ δὲ πιθανώτερον φαίνεται ὅτι ὁ Ἰσίδωρος ἐννοεῖ τὸν ὁμώνυμον τῷ ποιητῇ γραμματικόν, Ennium grammaticum, ἀκμάσαντα περὶ τὸ 115 πρὸ Χριστοῦ. Αἱ notae vulgares, αἵτινες κυρίως συνίσταντο ἐκ τῶν ῥωμαϊκῶν litterae unciales, φαίνονται ἐν γενικῇ χρήσει ὡς notae publicae ἐπὶ μνημείων, ἐν ἐπιτυμβίοις ἐπιγραφαῖς, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τῇ νομοθεσίᾳ.

Ὅσον ἀφορᾷ κυρίως τὴν ῥωμαϊκὴν στενογραφίαν, ἡ πρώτη περὶ αὐτῆς εἴδησις εὑρίσκεται παρὰ Πλουτάρχῳ (ἐν τῷ βίῳ τοῦ Κάτωνος m. 23), καθ' ἣν ὁ Κικέρων αὐτὸς εἶχε διδάξῃ τοὺς ἐν τῇ γερουσίᾳ μάλιστα διακρινομένους ἐπὶ ταχυγραφίᾳ σημεῖα τινὰ στενογραφικά, ἵνα δι' αὐτῶν προφθάσωσι νὰ καταγράψωσι τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἀπαγγελλομένους κατὰ τοῦ Κατιλίνα λόγους. Ὁ Πλούταρχος μεταχειρίζεται τὴν αὐτὴν λέξιν *σημεῖα*, ἣν καὶ αὐτὸς ὁ Κικέρων μετεχειρίσθη ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἀττικὸν ἐπιστολῇ του. Διὰ πολλοὺς ὅμως λόγους φαίνεται πιθανωτέρα ἡ γνώμη ὅτι οὐχὶ αὐτὸς ὁ Κικέρων, ἀλλ' ὁ πρώην τούτου δοῦλος καὶ εἶτα ἀπελεύθερος Μάρκος Τούλλιος Τίρων ἦτο ὁ ἐξευρὼν τὰ στενογραφικὰ ἐκεῖνα σημεῖα. Ὁ Ἰσίδωρος (Origg. T. 21) μαρτυρεῖ τοῦτο λέγων ὅτι „ἐν Ῥώμῃ *πρῶτος* ὁ Τούλλιος Τίρων ὁ ἀπελεύθερος τοῦ Κικέρωνος, προέτεινε τὰ σημεῖα, καὶ δὴ μόνον τὰ τῶν προθέσεων" ὡς διάδοχον δὲ τοῦ Τίρωνος ἐν τῇ στενογραφίᾳ ὀνομάζει τὸν Φιλάργυρον, ἐπελεύθερον τοῦ Ἀγρίππα, καὶ τὸν Ἀκουΐλαν, ἀπελεύθερον τοῦ Μυκήνα, προσεπιλέγων ὅτι τὸ ἔργον τούτων συνετάχθη βραδύτερον ὑπό τινος Σενέκα ἀπαρτισθὲν ἐν συνόλῳ ἐκ πεντακισχιλίων σημείων. Ὁ Σενέκας οὗτος εἶνε ὁ υἱὸς τοῦ ῥήτορος Σενέκα (ἀκμάσαντος 54 π. Χ. μέχρι 39 μ. Χ.), ὁ φιλόσοφος καὶ διδάσκαλος τοῦ Νέρωνος, γεννηθεὶς περὶ τὸ 4 πρὸ Χριστοῦ.

Ἡ ῥωμαϊκὴ στενογραφία ἔλαβε μεγίστην διάδοσιν καὶ προαγωγὴν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Χριστοῦ καὶ τοὺς πρώτους μετ' αὐτὸν αἰῶνας. Καὶ αὐτοὶ οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοκράτορες δὲν ἀπηξίουν ν' ἀσχολῶνται περὶ αὐτὴν μετὰ ζήλου Οὕτω ὁ Αὔγουστος ἐδίδαξε τοὺς ἐγγόνους αὐτοῦ litteras et notare (τὰς ἐπιστήμας καὶ τὸ σημειογραφεῖν). Περὶ τοῦ Τίτου, τοῦ πορθητοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀναφέρει ὁ Σουητώνιος, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ἠμιλλᾶτο πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ γραφεῖς ἐν τῷ στενογραφεῖν, ὁ δὲ Καλιγούλας (41 μ. Χ.) λέγεται ὅτι ἐν τῇ *νομοθεσίᾳ* ἐποιεῖτο φοβερὰν κατάχρησιν τῆς στενογραφίας, ἐξαπατῶν καὶ φενακίζων τὸν ἀμαθῆ λαὸν διὰ δυσαναγνώστων, ἐν *σημείοις* γεγραμμένων νόμων.

Μνημεῖόν τι τῆς ταχυγραφικῆς σχολῆς τῶν ἀρχαίων διεσώθη καὶ εἰς μεταγενεστέρους χρόνους, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἐπισκόπου Θεωδορήτου ἐκ Κύρρας, ἐν τῇ ὑπό τινος Πρωτογένους ἱδρυθείσῃ στενογραφικῇ σχολῇ.

Μεγάλας ὠφελείας παρέσχε τῇ χριστιανικῇ ἐκκλησίᾳ ἡ στενογραφία κατὰ τοὺς *διωγμοὺς* τῶν χριστιανῶν. Τὰ περισωθέντα δικόγραφα τῶν μαρτύρων τῆς χριστιανικῆς πίστεως περιέχουσιν ἀξιολόγους καὶ λίαν ἐνδιαφερούσας περὶ τούτου λεπτομερείας. Οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ διαφθείροντες διὰ χρημάτων τοὺς φύλακας εἰσήρχοντο κρυφίως εἰς τὰ δικαστήρια, ἔνθα ἐδικάζοντο οἱ μάρτυρες, καὶ ἐστενογράφουν τὰ τῆς διαδικασίας πρὸς κοινὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐν τῇ πίστει στερέωσιν τῶν διωκομένων χριστιανῶν κατὰ τὰς κρυφίας αὐτῶν συνελεύσεις.

Ἀλλ' οἱ στενογράφοι εἴτε ταχυγράφοι διωρίζοντο καὶ δημοσίᾳ ὑπὸ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐκκλησίας ὡς notarii (καὶ αὕτη ἦτο ἡ πρώτη σημασία τοῦ notarius δηλ. σημειογράφος). Οὕτω ὁ ἅγιος Κλήμης († 196) καὶ βραδύτερον ὁ ἐπίσκοπος Φαβιανὸς διώρισεν εἰς ἑπτὰ περιφερείας τῆς πόλεως Ῥώμης ἑπτὰ ἐκκλησιαστικοὺς ταχυγράφους. Εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς συνόδους ἕκαστος ἐπίσκοπος εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ἴδιον *νοτάριον* δηλ. ταχυγράφον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ διακόνου, ὅστις ὤφειλε νὰ γνωρίζῃ τὴν τέχνην ταύτην. Ἐν τῇ καλουμένῃ *συνόδῳ τῶν ληστῶν* συνέβη μάλιστα ἀληθὴς μάχη μεταξὺ τῶν ταχυγράφων, τοῦ ἐπισκόπου Διοσκούρου μηδένα ἄλλον ταχυγράφον ἀνεχομένου πλὴν τῶν ἑαυτοῦ ὀπτῶ μεθ' ὧν βιαίως εἰσέδυσεν εἰς τὴν σύνοδον. Ὡσαύτως γενικὴν ἐφαρμογὴν ἔλαβεν ἡ ἀρχαία ταχυγραφία καὶ ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ, ἐκ τούτου δὲ καὶ ἡ λέξις notarius ἔλαβεν ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς γλώσσαις τὴν σημασίαν τοῦ συμβολαιογράφου. Κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους, μέχρι τῶν μέσων τοῦ δεκάτου αἰῶνος, ἡ τέχνη αὕτη ἐθεραπεύετο κυρίως ὑπὸ τῶν μοναχῶν, οἵτινες μετήρχοντο τὸ ἐπάγγελμα τοῦ *νοταρίου* διὰ τοὺς ἐνορίτας των.

Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους φαίνεται ὅτι οἱ ρωμαϊκοὶ *δημόσιοι* νοταρίοι ἐποιοῦντο οὐκ ὀλίγας καταχρήσεις ἐν τῇ ἐξασκήσει τοῦ ἐπαγγέλματός των, διότι ὡς ἀναγινώσκομεν παρὰ τῷ Αἰλίῳ Λαμπριδίῳ (περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 4ου αἰῶνος), ὁ αὐτοκράτωρ Σεβῆρος διέταξε ν' ἀποκόψωσι τοὺς δακτύλους νοταρίου τινὸς πλαστογράφου. Διὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ταχυγράφους ὑπῆρχε νόμος τις, καθ' ὃν ὁ notarius ecclesiasticus, ὅστις ἤθελεν ἀντιγράψει τὰ αἱρετικὰ συγγράμματα τῶν ἑτεροδόξων διδασκάλων, ἐτιμωρεῖτο ἀποκοπτομένης τῆς χειρὸς αὐτοῦ.

Τὴν περαιτέρω αὐτῆς ἀνάπτυξιν, ἀκριβῶς κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς στενογραφίας, ἔλαβεν ἡ ῥωμαϊκὴ μόλις περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου αἰῶνος, παραλαβοῦσα ἀντὶ τῆς τῶν λέξεων τὴν κατὰ συλλαβὰς γραφήν. Τὸ στενογραφικὸν τοῦτο σύστημα ἦτο ἐν χρήσει ἐν Ἰταλίᾳ σχεδὸν μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Γερβέρτου d'Aurillac, τοῦ μετέπειτα πάπα Σιλβέστρου Β'. (999—1003).

Ἡ ἀρχαία ῥωμαϊκὴ στενογραφία εἶχεν, ὡς εἴπομεν, τὴν κατὰ λέξεις (οὐχὶ κατὰ συλλαβὰς) γραφήν, τοῦτ' ἔστιν, ἑκάστη λέξις ἐσημαίνετο δι' ἑνὸς μόνου σημείου ἢ διὰ τῆς συνδέσεως πλειόνων σημείων. Εἰς τὰ λέξεων παραστατικὰ ταῦτα σημεῖα, ἅτινα ὠνομάζοντο notae, προσετίθεντο αἱ τῶν κλιτῶν μερῶν τοῦ λόγου καταλήξεις ἐμμικροῖς γράμμασι γεγραμμέναι καὶ ἐν ὡρισμένῃ θέσει ἔξωθεν τοῦ τὴν λέξιν δηλοῦντος σημείου. Ἡ θέσις τῆς *καταλήξεως* (titula) ὡρίζετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τῆς καλουμένης *διακριτικῆς στιγμῆς*, ἣν ἡ κατάληξις ἀντικαθίστα. Ἡ διακριτικὴ αὕτη στιγμὴ ἐχρησίμευεν εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τὰ τὸ αὐτὸ μὲν σχῆμα *διάφορον* δὲ τὴν σημασίαν ἔχοντα σημεῖα. Οὕτω λ. χ. τὸ στενογραφικὸν σημεῖον τοῦ h ἐσήμαινε, κατὰ τὴν ἐκάστοτε θέσιν τῆς διακριτικῆς στιγμῆς, ἄλλοτε μὲν homo, ἄλλοτε δὲ hodie, ἄλλοτε δὲ heri καὶ ἄλλοτε hinc. Πολλάκις δὲ ἡ διαφορὰ τῆς σημασίας ἐδηλοῦτο καὶ ἐκ τῆς διαφόρου θέσεως αὐτοῦ τοῦ στενογραφικοῦ σημείου, γραφομένου ὁτὲ μὲν ὀρθίου ὁτὲ δὲ ἀνεστραμμένου, ὁτὲ δὲ πλαγίου, κλίνοντος ὁτὲ μὲν πρὸς τὰ δεξιὰ ὁτὲ δὲ πρὸς τ' ὀ'ριστερά. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα οὐδαμῶς καθίστων δυνατὴν τὴν διὰ σημείων παράστασιν πασῶν τῶν λέξεων τῆς γλώσσης, καὶ διὰ τοῦτο ἐσημέραι εἰσήγοντο πλείονα βοηθητικὰ σημεῖα, καθιστῶντα δυσχερῆ διὰ τὸ δυσμνημόνευτον καὶ ἐπιπονωτάτην τὴν τοῦ συστήματος τούτου ἐκμάθησιν, ἥτις κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων ἀπῄτει δύο καὶ τρία πολλάκις ἔτη.

☞ Περὶ τῆς κληρώσεως των δώρων τῆς Κλειοῦς ἴδε „Βιβλιοθήκη" σελ. 159.

Παρακαλοῦνται οἱ ἐν Καΐρῳ κ. συνδρομηταί μας νὰ ἐπισπεύσωσι τὴν ἀποστολὴν τῶν συνδρομῶν τοῦ τρεχ. ἔτους, ἀποστελλοντες αὐτὰς εἴτε ἀπ' εὐθείας εἴτε πρὸς τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπιστάτην μας κ. Π. Σαράντην βιβλ. — κκ. Ν. Κ. Ζ. εἰς Ἀδριανούπολιν, Στ. Κ. εἰς Καΐρον, Ι. Γ. αὐτόθι. Ἐνεγράφαμεν καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κκ. Ν. Γ. Σ. εἰς Μιτγάμαρ, Π. Σ. εἰς Ἀλεξάνδρειαν, Ι. Κ. Τζ. εἰς Καβάλλαν. Ἐλήφθησαν καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — δεσπ. Ι. Γ. εἰς Μυτιλήνην. Ἐσημειώσαμεν. — κ. Θ. Π. εἰς Σλάτιναν. Ἀκόμη δὲν ἔφθασαν. — κ. Ν. Σ. εἰς Μασσαλίαν. Ἐλήφθη. — κ. Θ. Φ. εἰς Καΐρον. Θὰ σᾶς γράψωμεν. — κ. Ι. Τσ. εἰς Κρητην. Τοῦ „Ueber Land und Meer" ἡ ἐτησία συνδρομὴ εἶναι φρ. χρ. 15 καὶ μετὰ τῶν ταχυδρομικῶν φρ. 25. — Τὰ βιβλία διὰ τὸν φίλον σας θὰ σᾶς εἴπωμεν προσεχῶς πόσα κοστίζουσι. — κ. Ι. Μ. εἰς Λευκωσίαν Σᾶς παρακαλοῦμεν να μᾶς συγχωρήσητε διότι δὲν ἠδυνήθημεν νὰ σᾶς γράψωμεν μέχρι τοῦδε. — Παν. Ἀρχ. Β. Ν. εἰς Στράγεβον. Ἐλήφθησαν καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμεν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ. Θεόδωρος Δοστογέβσκη (μετὰ εἰκόνος). — Ἡ φιλολογία καὶ ἡ γυμναστικὴ ὑπὸ Ἐμιλίου Ζολά. — Ἡ ἐκ παρετυμολογίας λέξεων μυθολογία. — Οἰκειακὰ δηλητήρια. — Ὁ Δαίμων. Διήγημα ὑπὸ Ι. Ι. Κρασσέβσκυ (συνέχεια). — Πινακοθήκη, ἤτοι ἑρμηνεία τῶν εἰκόνων. — Ποικίλα. (Διάσημος πεζοπόρος. — Ἔκθεσις ἱστορικῶν χειροκτίων. — Ἡ μεγίστη γέφυρα τοῦ κόσμου. — Ἡ πολυτιμοτάτη ἀστερία. — Στατιστικά. — Πάντα ὁ ἴδιος. — Μαγειρικὰν καὶ μουσικὸν ὄργανον.) — Ἐπιστήμη καὶ Καλλιτεχνία. (Τὰ ἐνδότερα τῆς Γροινλανδίας. — Ἡ κίνησις τῶν σημείων τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. — Πολύτιμα λείψανα. — Τὸ φυτὸν Silphium laciniatum. — Ἀνδριὰς τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας Βικτωρίας. — Τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς ἐπὶ τοῦ πύργου Eiffel. — Τὸ πρωτότυπον χειρόγραφον τοῦ κοινοῦ προσευχηταρίου „Common Prayer Book". — Πρὸς παῦσιν τοῦ ἱδρῶτος τῶν ποδῶν.) — Βιβλιοθήκη. — Περὶ τῆς ἀρχαίας ῥωμαϊκῆς στενογραφίας. — Μικρὰ Ἀλληλογραφία.

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ. Θεόδωρος Δοστογέβσκη, μετὰ βιογραφίας (ἐν σελ. 145). — Ἐν ἠνθισμένῳ λειμῶνι. Κατὰ ἰχνογραφίαν τοῦ J. R. Wehle (ἐν σελ. 149). — Ὁ Βόνασος (ἀγριόταυρος). Κατὰ ἰχνογραφίαν τοῦ Rich. Friese (ἐν σελ. 153).

Ἐκδότης Π. Δ. ΖΥΓΟΥΡΗΣ.

Τύποις Bär & Hermann, *ἐν Λειψίᾳ*. — *Χάρτης ἐκ τῆς* Neue Papiermanufatur *ἐν Στρασβούργῳ*. — *Μελάνη* Frey & Sening, *ἐν Λειψίᾳ*.